

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Právně-ekonomické problémy vězení v ČR

Lucie Nováková

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lucie Nováková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Právně-ekonomické problémy vězenvství v ČR

Název anglicky

Legal and economic problems of prisons in the Czech Republic

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je na základě rozboru platné právní úpravy vyhodnotit problematiku právně-ekonomických problémů vězenvství z pohledu zkoumání nákladů spojených s výkonem trestu, obsazenosti věznic, zajištění vzdělávání a činnosti odsouzených osob, personálního zajištění. Teoretické poznatky budou aplikovány ve vybraném subjektu, kde na základě vyhodnocení provedeného výzkumu budou navržena opatření ke zlešpení případně zjištěných nedostatků.

Metodika

Shromáždění a prostudování literatury pro zpracování teoretické části zadané práce s využitím metody excerpcce

- Roztřídění dle předem stanovených klíčových znaků a provedení obsahové analýzy právních textů jednotlivých částí
- Získání podkladů pro analytickou část práce – konzultace s odborníky, rozhovory, statistická data
- Vyhodnocení získaných dat metodou syntézy pro zpracování aplikační části práce.
- Sumarizace výsledků, vlastní zjištění.
- Vyhodnocení, diskuze a závěr s využitím metody komparace teoretické a aplikační části práce.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

Vězeňská služba, vězeňství, náklady, vzdělávání, tresty, odměňování

Doporučené zdroje informací

Anna Šabatová, Milan Svoboda, Jiří Matuška, Martin Klumpar. Vězeňství. Brno : Kancelář veřejného ochránce práv, 2019. ISBN 978-80-7631-004-9

Černíková Vratislava. Základy penologie pro policisty. První vydání. Praha : Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. ISBN 80-7251-101-1.

Gřivna Tomáš, Šímanová Hana. Ukládání trestů a jejich výkon. Aleš Čenek,s.r.o. 2021. ISBN 978-80-7380-833-4

Jakub Drápal, Václav Jiříčka, Tereza Raszková. České vězenství. Wolters Kluwer 2021. ISBN 978-80-7676-066-0

Krupka, Vladimír. Trestní právo hmotné. Praha : Armex, 2005. První vydání. ISBN 9788086795225

MALÁ, Drahomíra. Vězeňství po česku. Sursum 2003. ISBN 80-7323-062-3

Markéta Brunová. Novodobý vývoj a stav vězenství v České a Slovenské republice. únor 2020. ISBN 978-80-7502-408-4

Miloslav Jůzl. Současné vzdělávací trendy v českém vězeňství. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2020. První vydání. ISBN 978-80-7452-148-5

UHLÍK, Jan. Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy významných vězňenských osobností, prožité ve významných dobách zemí českých, viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství. Ve Stráži pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby v ČR, 2006. 319 s. ISBN 80-239-9417-4.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Viktor Jansa, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 9. 6. 2022

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 16. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Právně-ekonomické problémy vězenství v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.03.2023

Poděkování

Rád(a) bych touto cestou poděkovala JUDr. Viktoru Jansovi, CSc. Za příznivé rady a připomínky, které mi poskytoval v průběhu vzniku této práce. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům Vězeňské služby, kteří se podíleli na neřízeném rozhovoru.

Právně-ekonomické problémy vězení v ČR

Abstrakt

Práce se zabývá právně-ekonomickými problémy českého vězení, které je zkoumáno v České republice. Podrobnější informace jsou získávány z věznic ve Vězeňské službě a to celé, na základě výzkumu formou neřízeného rozhovoru v průběhu vykonané praxe. Rozhovor byl prováděn u jednotlivých pracovníků Vězeňské služby, tedy u správního referenta, dozorce a vychovatele.

Teoretická část práce poukazuje na historický vývoj českého vězení, výkon činnosti Vězeňské služby České republiky a druhy trestů s detailnějším popisem trestu odnětí svobody. V práci jsou obsaženy aktivity a programy zacházení s odsouzenými.

V první části praktické práce jsou provedena statistická data poukazující na obsazenost věznic ve Vězeňské službě, celkové počty odsouzených ve VTOS, průměrnou zaměstnanost odsouzených a vývoj personálu. V druhé části práce jsou navržena opatření, která by měla zmírnit či odstranit zjištěné právně-ekonomické problémy vězení, které vyplynuly z neřízeného rozhovoru.

Klíčová slova: Vězeňská služba, vězení, náklady, vzdělávání, tresty, odměňování, obsazenost věznic, historie, zákony, činnost odsouzených

Legal and economic problems of prison in the Czech Republic

Abstract

The thesis deals with legal and economic problems of the Czech prison system, which is investigated in the Czech Republic, including the prison in Všechny, from which the necessary information is obtained, all based on research in the form of an unguided interview during the practice. The interview was conducted with individual employees of the Prison service. Therefore, with administrative officer, supervisor and educator.

The theoretical part of the work points to the historical development of Czech prisons, the performance of the Prison service and the type of punishments with a more detailed description of the punishment of imprisonment. Convict treatment activities and programs are included in the work.

In the first part of the practical work, statistical data showing the occupancy of the prison in Všechny, the total number of convicts in VTOS, the average employment of the convicts and the development of the staff are made. In the second part of thesis, measures are proposed that should alleviate or eliminate the identified legal and economic problems of prison, which resulted from the unguided interview.

Keywords: Prison Service, prisons, costs, education, punishment, remuneration, prison occupancy, history, laws, convict activities

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíl práce a metodika	11
2.1. Cíl práce	11
2.2. Metodika.....	11
3. Teoretická část.....	12
3.1. Vývoj vězeňství v České republice	12
3.1.1. Vězeňství Československé republiky (1918–1939).....	13
3.1.2. Vězeňství v Protektorátu Čechy a Morava (1939–1945).....	15
3.1.3. Československé vězeňství (1945–1989).....	16
3.1.4. Vývoj vězeňství po roce 1989.....	18
3.2. Vězeňská služba ČR.....	21
3.2.1. Organizace a řízení Vězeňské služby ČR	22
3.2.2. Povinnosti a oprávnění pracovníků vězeňské služby ČR	23
3.2.3. Akademie Vězeňské služby ČR.....	24
3.3. Druhy trestů.....	25
3.3.1. Výkon trestu odnětí svobody	25
3.4. Umíst'ování odsouzených.....	27
3.5. Přemíst'ování odsouzených	29
3.6. Program zacházení	30
3.7. Aktivity odsouzených.....	31
3.8. Ekonomika ve vězeňství.....	32
4. Praktická část	33
4.1. Náklady spojené s výkonem trestu	33
4.1.1. Peněžní prostředky odsouzených	34
4.1.2. Srážky z odměn odsouzených	35
4.2. Obsazenost věznic	36
4.3. Vzdělávání odsouzených.....	37
4.4. Činnost odsouzených.....	38
4.5. Personální zajištění.....	39
4.6. Pracovní činnost zaměstnanců.....	40
5. Výsledky a diskuse	42
5.1. Neřízený rozhovor.....	42
5.2. Souhrn rozhovoru	42
5.3. Aktuální problémy vězeňství.....	45
5.4. Problémy a perspektivy	46
5.5. Srovnání výsledků	47

6. Závěr.....	48
7. Seznam použitých zdrojů	49
8. Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratek	52
8.1. Seznam obrázků	52
8.2. Seznam tabulek	52
8.3. Seznam grafů.....	52
8.4. Seznam použitých zkratek.....	52
Přílohy.....	53

1. Úvod

Právně-ekonomické problémy zasahují do českých věznic, a to v mnoha směrech, se kterými se věznice v dnešní době potýkají. Aktuálně se jedná o nenaplněnou kapacitu volných míst u Vězeňské služby, především z důvodu nedostatečné finanční odměny a vysoké zátěži, která dopadá na psychický stav personálu Vězeňské služby. Velká stresová zátěž může vést až k tzv. „Syndromu vyhoření“, který je nastíněn v neřízeném rozhovoru. Ačkoliv je značný zájem o práci u Vězeňské služby, přijímací řízení je náročné a zdlouhavé, uchazeči musí projít fyzickým a psychologickým vyšetřením. Mezi další problémy vězeňství lze uvést nízké vzdělání odsouzených, s nímž souvisí i problém zařazení se do běžného pracovního života po propuštění z věznice. Jelikož počet odsouzených roste, věznice čelí vysokým nákladům, které jsou spojené s výkonem trestu. Na základě těchto problémů je nezbytné navrhnout opatření, která by se pokusila minimalizovat problémy v českých věznicích.

V první části práce bude popsána historie vězeňství, jejíž vývoj se datuje od 10.století s uplatňováním obyčejového práva a trestem smrti. O trestech v té době rozhodoval kníže společně s úředníky, ale převážně se trestalo prodejem do otroctví, vyhoštěním, bitím, peněžitými pokutami, oběšením či již zmíněným trestem smrti, který byl roku 1990 zrušen. K výkonu trestu sloužila nejprve sklepení, později vznikaly první státní trestnice. Příkladem lze uvést trestnice Mírov, Praha Řepy, Plzeň Bory a řadu dalších zařízení. Dále bude popsán výkon Vězeňské služby ČR, pro kterou je důležité vzdělání dosažené na Akademii Vězeňské služby ČR, následovat budou samostatné kapitoly, ve kterých budou vysvětleny formy vzdělávání a pracovní činnosti odsouzených.

Ve druhé části práce bude během praxe zkoumána věznice ve Všehrdech, nacházející se v Ústeckém kraji, 6 km od Chomutova, ve které dojde k pozorování problematiky týkající se právně-ekonomických problémů a to celé, na základě neřízeného rozhovoru, který bude poskytnut pracovníky Vězeňské služby. Bude se jednat o dozorce, vychovatele a správní referenty. Na základě sumarizace výsledků bude možnost nastínit některá opatření, která mohou přispět ke zmírnění právně-ekonomických dopadů českého vězeňství.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce na téma Právně-ekonomické problémy vězeňství v České republice bylo vyhodnocení problematiky právně-ekonomických problémů vězeňství z pohledu zkoumání nákladů spojených s výkonem trestu, obsazenosti věznic, zajištění vzdělávání a činnost odsouzených osob a dále personálního zajištění na základě rozboru platné právní úpravy.

2.2. Metodika

Metodická část bakalářské práce využila metody excerptce pro zpracování teoretické části práce. V práci byla provedena obsahová analýza právních textů jednotlivých částí a rozřídění dle předem stanovených klíčových znaků. Teoretická část práce byla čerpána především z odborné literatury, z nichž nejzákladnější literaturou byla kniha (DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. České vězeňství). Praktická část práce byla čerpána z internetové stránky (www.vscr.cz), na které se nacházela Statistická ročenka Vězeňské služby z roku 2021 obsahující informace o věznicích ve Všechných společně s vnitřním řádem věznice.

Pro práci bylo důležité získání podkladů pro analytickou část práce, která byla doplněna konzultací s odborníky na jednotlivých pracovištích, především na ekonomickém oddělení, personálním oddělení, na oddělení výkonu trestu a v neposlední řadě na oddělení vztahů s veřejností. Hlavní částí práce byly poskytnuté neřízené rozhovory s příslušníky ve služebním poměru a se zaměstnanci v pracovněprávním vztahu. Rozhovor byl sestaven tak, aby každý pracovník Vězeňské služby mohl odpovědět na otázky týkající se právně-ekonomických problémů vězeňství v ČR. V praktické části byla vyobrazena statistická data personálního zajištění a počty odsouzených ve VTOS, která byla čerpána ze Statistické ročenky Vězeňské služby 2021. Na základě získaných dat metodou syntézy sloužící pro zpracování aplikační části práce se docílilo celkového vyhodnocení. V práci je obsažena sumarizace výsledků a vlastního zjištění plynoucího z rozhovoru, na základě kterého byly sestaveny grafy. V grafech je také vyhodnocení důvodů, které se týká výběru práce u Vězeňské služby a celkové míry vlivu stresu, který dopadá na personál Vězeňské služby.

3. Teoretická část

3.1. Vývoj vězeňství v České republice

Periodizace dějin českého vězeňství se vyvíjí od počátku 10.století, a dělí se dle Mařádka na:¹

- Období krutého zacházení s vězni (994–1774)
- Zákaz mučení (1775-1847)
- Utváření systému (1848-1917)
- Moderní základy (1918-1938)
- Rasová msta (1939-1945)
- Třídní msta (1946-1964)
- Rozvíjení odbornosti (1965-1980)
- Úpadek odbornosti (1981-1989)

V počátcích české státnosti v 1. polovině 10.století měla v rukou moc církev, která se domáhala prosazování křesťanské mravní zásady v podobě následného trestání.²

V té době o trestání rozhodoval kníže s úředníky a trestalo se prodejem do otroctví za hranice, vyhnáním ze země, bitím, peněžitými pokutami, oběšením či trestem smrti s propadnutím majetku.³

V minulosti se užívaly boží soudy a ve 13. století docházelo k věznění osob v systému župních hradů sloužící k obraně, státní správě a soudnictví. Sklepení v městských radnicích sloužila jako obdobná vězení, v nichž docházelo k přeplněnosti a časté úmrtnosti z důvodu šíření nákazy.⁴

K dalším trestům se řadily tresty majetkové, zneuctující, kterými bylo cejchování, pranýř či prohlášení za psance. V období stavovské monarchie se využívaly tělesné tresty, tresty odnětí svobody a tresty nucených prací, jejichž rozšíření vedlo v 17. a 18.století.⁵

¹ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.13.

² VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s.3

³ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s.4

⁴ *Historická penologie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2003 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2003/hp-03-01.pdf> s.5

⁵ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.13.

V roce 1775 vydal Josef Sonnenfels spis, „O odstranění mučení“, v němž dokládá, že používání tortury nevedlo k nalézání práva, ale končilo justičními omyly.⁶

Krátce na to Josef II vydal všeobecný zákoník o Zločinech a trestech z roku 1787. Dílo bylo inspirováno spisem Caesara Beccaria, „O zločinech a trestech“. Zákoník si zakládal na technické dokonalosti, stručnosti a úplnosti. Tresty v zákoníku směřovaly k převýchově pachatele, často se využívaly tělesné tresty, které byly zmírněny, ale i přesto byly ponechány tresty v podobě vypalování cejchů a bití.⁷

Roku 1804 se delikty rozdělily na zločiny, které měly za následek smrt oběšením nebo žalář ve sklepení a dále se dělily na přestupky, za které byla uložena peněžitá pokuta, propadnutí věci, ztráta práv, vězení, tělesná kárání a vyhoštění. V období Rakousko-Uherska byly hledány nové způsoby zacházení s vězni a docházelo tak k diferenciaci podle vzdělání, druhu výkonu práce a chování.⁸

K výkonu trestu sloužily zemské trestnice Plzeň Bory, Mírov, Morava, Kartouzy a Řepy u Prahy jako první ženská trestnice.⁹

3.1.1. Vězeňství Československé republiky (1918–1939)

Novodobý vývoj vězeňství se datuje od vzniku samostatného Československého státu roku 1918, ve kterém došlo k možnosti propuštění nebezpečných vrahů z výkonu trestu po 15 ti letech nebo po 18 ti letech žaláře v Československu, který se uskutečňoval v trestnici nebo ve vězení. Hlavním důvodem bylo přijetí zákona č. 562/1918 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění.¹⁰

Vězeňství bylo řízeno centrálně a spadalo pod Ministerstvo spravedlnosti, které úzce spolupracovalo s Mezinárodní komisí pro trestní právo a vězeňství. Dohled nad výkonem vězeňství byl vykonáván do roku 1921 komisaři a občanskými kontrolory, do té doby, než nastala změna a celý dohled přebrali pověřeni úředníci, kteří byli pod správou Ministerstva

⁶ *Historická penologie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2003 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2003/hp-03-01.pdf> s.5

⁷ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s.32

⁸ DRÁPAL, J., JIŘÍČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.14

⁹ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s.35

¹⁰ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 18

spravedlnosti.¹¹ Ministerstvo spravedlnosti v roce 1928 vydalo interní normu rozdělující věznic na tři typy počínaje A až po C. Docházelo k postupnému zmírňování podmínek trestu a k dekadenci kvalifikovanosti personálu s následným propouštěním.¹²

V roce 1928 na území Československé republiky se nacházelo několik věznic, které se rozlišovaly podle délky výkonu trestu: ¹³

- a) Šest trestnic určené pro muže vykonávající trest odnětí svobody v době trvání od jednoho roku až po doživotí, z nichž dvě trestnice byly určené pro prvotrestance a pro recidivisty (Plzeň, Leopoldov), další dvě trestnice byly vyhrazeny pro nepolepšitelné trestance (Kartouzy, Ilava),
- b) Trestnice pro nemocné a invalidní vězně (Mírov),
- c) Trestní ústav pro mladistvé do věku dvaceti let ve výkonu trestu odnětí svobody s dobou trvání nad šest měsíců (Mikulov),
- d) Trestnice určená pro ženy se samostatným oddělením pro mladistvé (Řepy u Prahy),
- e) Trestnice při odděleních krajských soudů určeny k výkonu trestu žaláře s dobou trvání od šesti měsíců do jednoho roku,
- f) Ústav v Leopoldově určený pro dlouhodobé tresty bez možnosti propuštění, sloužící jako přechodný ústav,
- g) Polepšovací zařízení nebo trestní ústavy,

Rok 1929 zaznamenal přijetí normy ukládající nucené pracovní kolonie, a odsouzení pracovali zásadně v zemědělství, ve kterém mohli uplatnit svá vyučená řemesla.¹⁴

Později byl zaveden podle švýcarského systému volnější dozorový režim, při němž dozorcí kromě vykonávání dohledu pomáhali s prací. Tento systém byl poprvé sledován představitelům československého vězeňství V. Solnářem, který se pokoušel o jeho uplatnění v Československu. V roce 1928 se na výkon zemědělských prací specializovalo několik věznic, k nimž přísluší: mužská věznice Plzeň-Bory, ústav Leopoldov, Valdice, Mírov, Řepy u Prahy, Mikulov a Košice. ¹⁵

¹¹ *Historie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

¹² BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 19

¹³ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 20

¹⁴ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 22

¹⁵ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 23

K těmto věznicím patřila také Ilava, ve které se v roce 1939 vytvořil sběrný koncentrační tábor pro osoby, které by ohrožovaly Slovenský stát.¹⁶

Československo se do nadnárodních aktivit zapojilo až v roce 1930, kdy probíhal kongres v Praze, který sloužil k výměně poznatků, včetně zkušeností ve vězeňství s cílem přijetí doporučení, vytvoření ochranných a sponzorských spolků.¹⁷

Československé vězeňství těžilo z předešlého Rakousko-Uherska, kdy se vězeňství elektrifikovalo, v celách bylo vytápění párou s nainstalovanými radiátory a se zabudovaným kanalizačním systémem a splachovacími sociálními zařízeními. Strava v té době nekladla důraz na přílišnou kvalitu a odsouzeným byla podávána moučná jídla.¹⁸

3.1.2. Vězeňství v Protektorátu Čechy a Morava (1939–1945)

Ministerstvo spravedlnosti spravovalo 60 okresních soudů, 8 krajských soudů a 2 vyšší soudní úrovně. Na území Slovenska během trvání Československého státu vznikla jedna moderní věznice s ústředním topením, ventilací a toaletami v Prešově. Po rozpadu ČSR a po vzniku protektorátu původní model justiční i vězeňský zůstal platný, včetně základní legislativní úpravy, organizace a správy vězeňství.¹⁹

Rasová msta německého nacionálního socialismu zapříčinila vybudování koncentračních a pracovních táborů v Dachau, Ausschitzu, Bergen-Belsu, a v Terezíně, které spravovala německá tajná policie nebo SS vzniklá z původní stranické ochranky NSDAP. Třídění vězňů probíhalo na základě antropomorfních teorií, tedy na základě obvodu lebky, barvě očí a vlasů a podle celkového tělesného habitu.²⁰

Celkově bylo na území protektorátu 304 věznic při okresních soudech, 16 věznic při trestních soudech a 3 ústavy (Řepy, Plzeň, Valdice). Následně se celková situace ve věznicích zhoršila špatnou hygienou, stravou a zařazováním špatných vězňů.²¹

¹⁶ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 26

¹⁷ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 24

¹⁸ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 25

¹⁹ *Historie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

²⁰ *Historická penologie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2003 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2003/hp-03-01.pdf> s.8

²¹ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s.29

V průběhu okupační správy probíhala výstavba 2 125 nových vězeňských zařízení. V Čechách vzniklo 1 595 zařízení, z nichž 79 objektů se nacházelo ve středních Čechách. Na Moravě se nacházelo pouze 451 zařízení. Personál protektorátní správy ve vězeňství měl za povinnost složit zkoušku z německého jazyka a byl nucen slíbit věrnost vůdci Velkoněmecké říše. Některé intriky český personál nestrpěl, což mělo za následek vypuknutí protinacistického odporu v rozmezí let 1939-1942, během kterých bylo gestapem vyšetřováno celkem 72 zaměstnanců i dozorců.²²

3.1.3. Československé vězeňství (1945–1989)

Ústavním dekretem č.112/1945 se správa vězeňství vrátila koncem roku 1945 Ministerstvu spravedlnosti. Prezidentem republiky byl vydán dekret č.126 ze dne 27.října roku 1945, jehož vydáním byly zřízeny speciální nucené pracovní oddíly k odstraňování válečných škod a došlo k obnově národního hospodářství ve všech věznicích krajských soudů, jichž bylo roku 1946 celkem 34 a několik trestních ústavů: Plzeň, Valdice, Mikulov, Mírov, Řepy, ve kterých probíhalo zařazování odsouzených zejména Němců, odpykávajících si trest odnětí svobody, a to na stanovenou dobu převyšující pět let. Soudy v té době odsuzovaly zločince, zrádce a kolaboranty, kteří byli přezdívaní retribučními vězni.²³

Počet vězňů se v českých věznicích pohyboval do podzimu roku 1948 v počtu 20 000 až 24 000, z nichž bylo v letech 1947-1948 přibližně 12 000 redistribučních vězňů. Na území republiky se nacházelo přes 400 soudních věznic, trestnic a několik dalších zařízení spravovaných Ministerstvem spravedlnosti. Odsouzení měli omezená základní lidská a občanská práva ve výkonu trestu i ve vyšetřovací vazbě, a postupně došlo ke zrušení ověřovacích zařízení a institucí, sloužících k ochraně funkce vyšetřujícího soudce či kontrole vězeňského zařízení.²⁴

Období tzv. třídní msty vyjadřující odlišný přístup k vězněným osobám a surové zacházení s politickými vězni nastalo roku 1946, v tomto období byli bráni vězni jako třídní nepřátelé

²² *Historie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

²³ *Historie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

²⁴ *Historická penologie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2004 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2004/hp-04-05.pdf> s.1

a byli využíváni jako zdroj levné pracovní síly. Nejčastěji se odsouzení zařazovali do prací v těžebním, stavebním a těžkém průmyslu.²⁵

K reorganizaci vězeňského personálu došlo zákonem č.321/1948 Sb., o uniformovaném Sboru vězeňské stráže, který se potýkal s nedostatkem personálu a krajním chováním některých příslušníků. V květnu roku 1950 se v Československu navýšil počet vězňů na 32,6 tisíc, z nichž více než 11 tisíc bylo tzv. protistátních.²⁶

V roce 1951 vězeňský řád vydaný Ministerstvem spravedlnosti platil pro všechny odsouzené, kteří byli více omezováni než kriminální vězni. Výjimku tvořili političtí vězni, kteří museli být označeni bílou páskou na levém rukávu, a ve výkonu trestu z povinnosti nosili vězeňský stejnokroj, nicméně ve vazbě mohli mít svůj oděv.²⁷

Odsouzení byli rozdělováni podle povahy trestného činu, třídního původu, postojům k práci a k politické orientaci. Do nejprísnejší skupiny bylo zařazeno duchovenstvo, intelektuálové, podnikatelé a platil pro ně zákaz účasti v zájmových aktivitách, mohli číst pouze knihy a museli sami vyjít se svými základními hygienickými potřebami a domácí obuví. Oproti nim odsouzení v mírnější skupině měli mnoho výhod, povolovalo se jim mít u sebe rodinné fotografie, mohli hrát na hudební nástroj, byly jim přidělovány méně namáhavé práce. Represe s důrazem na ekonomické využívání pracovních sil odsouzených v oblasti těžby, hutnictví a stavebnictví cílila na výkon trestu odnětí svobody.²⁸

Dnem 1.1. 1953 se vězeňství kompletně převedlo do působnosti Ministerstva národní obrany, které koncem roku zaniklo a veškeré plnění úkoly převzalo Ministerstvo vnitra. Veškerá vězeňská zařízení se přejmenovala na nápravná zařízení členící se na 6 typů podle stupně s odlišným rozsahem střežení.²⁹

V roce 1955 byla přijata Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni a v roce 1973 byla přijata Evropská vězeňská pravidla Radou Evropy.³⁰

Téhož roku byl vydán Řád pro nápravně pracovní tábory a byly stanoveny 4 typy táborů, ve kterých byla vykonávána vězeňská práce. Na základě kritérií povahy trestného činu a

²⁵ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.15

²⁶ *Historická penologie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2004 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2004/hp-04-05.pdf> s.1

²⁷ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 36

²⁸ ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002, s. 41

²⁹ *Historie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

³⁰ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.12

závažnosti provinění, se odsouzení zařazovali do jednotlivých typů zařízení a nebezpeční odsouzení byli zařazováni do několika zařízení: Leopoldov, Valdice, Plzeň nebo Pardubice. V době amnestií v roce 1960 zaniklo několik vězeňských zařízení. Roku 1965 došlo k přijetí nového zákona č. 59/1965 Sb., upravujícího výkon trestu odnětí svobody, s cílem zabránění trestné činnosti a zahájení odborné kvalifikace vězeňského personálu. V souladu s tímto zákonem soudy zařazovaly odsouzené do tří typů nápravně výchovných skupin. Do I. NVS patřili prvotrestanci, jejichž činy představovaly nejmenší riziko nebezpečí. Do II. NVS byli zařazeni prvotrestanci, jenž spáchali závažnější trestné činy a ti, kteří spáchali úmyslný trestní čin v posledních deseti letech. Do poslední III. NVS se řadili pachatelé, kteří spáchali trestný čin za vlastizrady, rozvrácení republiky, teror, záškodnictví, sabotáž, vyzvědačství, do této skupiny též patřili nebezpeční recidivisté.³¹

Do nápravně výchovných ústavů byli přijímáni první pedagogové, psychologové, sociální pracovníci, psychiatři a celá situace směřovala k podpoře vzdělanosti a k efektivnímu výkonu nápravně výchovné činnosti. Politické změny spojené s demokratizačním procesem vedly k příznivým důsledkům, a tak proběhl návrat vězeňství v Československu na jaře roku 1968 pod působnost Ministerstva spravedlnosti.³²

Příchod odborníků středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných, zaznamenal pokrok ve vězeňství. Výzkumný ústav penologický v Praze se zabýval osobností vězněného pachatele a nápravy, nicméně musel být na počátku 80 let při vyvrcholení normalizačního opatření ve vězeňství zrušen, což zapříčinilo úpadek odbornosti a pozastavení pozitivních změn a nahrazení ústavu správou Sboru nápravné výchovy.³³

3.1.4. Vývoj vězeňství po roce 1989

Prezident Gustav Husák využil své ústavní právo a vyhlásil dne 8.prosince roku 1989 amnestii, která zaručila svobodu tzv. politickým vězňům. Do vězení se dostali za trestné činy, jimiž bylo rozvrácení republiky, pobuřování, hanobení republiky, zneužívání náboženské funkce, emigraci a nedovolené podnikání.³⁴

³¹ *Historie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

³² ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. s. 41

³³ *Historie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

³⁴ FISCHER, Petr, Fedor BLAŠČÁK, Lenka MAREČKOVÁ, et al. *Amnestie: svoboda, jako tlustá čára za minulostí*. Ilustroval DANGLÁR, přeložil Jan HANZLÍK, přeložila Marie ILJAŠENKO. Praha: Slovart, 2019. s.11

Po vyhlášení první Husákovy amnestie se dostalo na svobodu celkem 52 vězňů. V oblasti vězeňství byly shledány důsledky stagnace, do které lze zařadit hromadné ubytování osob, nedostatečně kvalifikovaný personál, úpadek odbornosti a nedostatek specialistů, stravování, nedostatečná hygiena a léčebná péče, unifikované a nedostačující vybavení cel, špatné pracovní podmínky a minimální podmínky odměňování.³⁵

Vězni se postupně snažili o sběr informací formou televizního zpravodajství letáků, hesel a pomocí informací od Vězeňské služby. Vypukly nepokoje ve všech věznicích v Československu, odsouzení se chtěli dostat na svobodu a vynucovali si amnestii.³⁶

Po amnestii Václava Havla vyhlášené ke dni 1.ledna 1990 opustilo věznic celkem 21.000 vězňů z celkového počtu 31.000. Amnestováni byli vězni, jimž byl uložen trest v maximální lhůtě do tří let a ostatním vězňům byly odpuštěny třetina až polovina zbytku trestu, a pokud se jednalo o nejnebezpečnější vězně, byl jim snížen trest o jeden rok.³⁷

Amnestie měla nepříznivý dopad, protože krátce po ní docházelo k nepokojům, krádežím a výtržnictvím. S následky amnestií se sedm propuštěných vězňů dopustilo sebevražd v Levicích a dalších dvacet sedm vězňů spáchalo několik trestných činů.³⁸

K radikálnímu nárůstu kriminality docházelo i v postkomunistických zemích, ve kterých k amnestii nedošlo. Propuštění značného množství pachatelů závažných trestních činů najednou bylo velice riskantní. Výsledkem bylo vypuknutí řady vzpour, které nastaly po propuštění mnoha vězňů, a které měly za následek založení požáru vězeňského objektu dne 15.3.1990 v Leopoldově na Slovensku. Celková škoda činila 27 milionů Kč a pět budov bylo zničeno. Postupem času se vzpoury rozšířily do ostatních vězeňských zařízeních, příkladem lze uvést věznic v Želiezovcích.³⁹

Věznice v Želiezovcích se nacházela na Slovensku a byla určena pro ženy pracující v zemědělství, které musely vykonávat práci za vysilujících podmínek.⁴⁰

³⁵ ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. s. 43

³⁶ FISCHER, Petr, Fedor BLAŠČÁK, Lenka MAREČKOVÁ, et al. *Amnestie: svoboda, jako tlustá čára za minulostí*. Ilustroval DANGLÁR, přeložil Jan HANZLÍK, přeložila Marie ILJAŠENKO. Praha: Slovart, 2019. s.20-21

³⁷ FISCHER, Petr, Fedor BLAŠČÁK, Lenka MAREČKOVÁ, et al. *Amnestie: svoboda, jako tlustá čára za minulostí*. Ilustroval DANGLÁR, přeložil Jan HANZLÍK, přeložila Marie ILJAŠENKO. Praha: Slovart, 2019. s.23

³⁸ FISCHER, Petr, Fedor BLAŠČÁK, Lenka MAREČKOVÁ, et al. *Amnestie: svoboda, jako tlustá čára za minulostí*. Ilustroval DANGLÁR, přeložil Jan HANZLÍK, přeložila Marie ILJAŠENKO. Praha: Slovart, 2019. s.26

³⁹ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.18

⁴⁰ BOUŠKA, Tomáš, Michal LOUČ a Klára PINEROVÁ, ed. *Českoslovenští političtí vězni: životní příběhy*. Praha: Političtí vězni.cz, 2009. s.341

V Leopoldově byli odsouzení, kteří si odpykávali trest a byli zařazeni do III. NVS za nejzávažnější trestné činy.⁴¹

V letech 1991-1992 ředitelství Sboru nápravné výchovy zpracovalo Koncepti rozvoje vězeňství v České republice v duchu Evropských vězeňských pravidel. Za zásadní změnu lze uvést depolitizaci a demilitarizaci vězeňství ve smyslu likvidace militantních prvků v souvislosti se zacházením s vězni. Dále byla zaznamenána decentralizace s účelem posílení pravomocí ředitelů.⁴²

Pro personální stabilizaci sboru mělo značný význam přijetí zákona č.410/1991 Sb., o služebním poměru příslušníků policie a zákon č.79/1992 Sb., o Sboru vězeňské a justiční strážce.⁴³

Přijetím zákona došlo k zabezpečení pracovníků ozbrojených sborů a jejich lepšímu odměňování. V tomto období se vězeňství potýkalo s řadou nedostatků, příkladem lze uvést slabší materiální vybavení a klimatické podmínky ve vězeňských zařízeních.⁴⁴

Humanizace vězeňství usilovala o vytvoření fungujícího legislativního rámce pro uplatňování práv a svobod odsouzených.⁴⁵

Podstata humanizace spočívala v zabezpečování materiálních podmínek vězňů, garantování základních práv a svobod vězňů a neponižování důstojnosti vězňů. Cílem humanizace vězeňství byla snaha o zlepšení materiálních podmínek, která se uskutečnila v roce 1993 po vzniku samostatné Slovenské republiky, kdy se zmodernizovala vězeňská zařízení společně s vybavením a zkvalitnění bezpečnostního systému. Následně vzniklo krizové oddělení určené pro osoby potýkající se s problémem agrese, sebepoškozováním a hladovkami.⁴⁶

⁴¹ FISCHER, Petr, Fedor BLAŠČÁK, Lenka MAREČKOVÁ, et al. *Amnestie: svoboda, jako tlustá čára za minulostí*. Ilustroval DANGLÁR, přeložil Jan HANZLÍK, přeložila Marie ILJAŠENKO. Praha: Slovart, 2019. s.107

⁴² *Historická penologie: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2003 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2003/hp-03-01.pdf> s.12

⁴³ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 56

⁴⁴ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 57

⁴⁵ ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. s. 44

⁴⁶ ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. s. 45

3.2. Vězeňská služba ČR

Vězeňská služba je zřízena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráží České republiky, která je správním úřadem a účetní jednotkou s poskytující zdravotní službou, dále je ozbrojeným bezpečnostním sborem od roku 2004 spadajícím pod úkony Ministerstva spravedlnosti a je řízena generálním ředitelem Vězeňské služby České republiky. Vězeňská služba v první řadě zajišťuje výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkon zabezpečování detence.⁴⁷

Vězeňská služba plní v rámci své činnosti následující úkoly:⁴⁸

- Spravuje a střeží vazební věznice, střeží věznice pro místní výkon trestu a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- Střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- Prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich nekonfliktní způsob života po propuštění,
- Zabezpečuje úkoly při předcházení a odhalování trestné činnosti osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- Provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- Formuluje podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- Zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudu a státních zastupitelství a v jiných místech činnosti soudů a ministerstva a v rozsahu stanoveném zákonem o Vězeňské službě zajišťuje bezpečnost výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,
- Vede evidenci osob ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky,

⁴⁷ *Základní informace: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zakladni-udaje>

⁴⁸ Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráží České republiky (zákon České národní rady) § 2.

- Provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,
- Plní i další úkoly podle zvláštních předpisů,

3.2.1. Organizace a řízení Vězeňské služby ČR

Příslušníci vězeňské služby jsou ve služebním poměru dle zákona č.361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a občanští zaměstnanci jsou v pracovním poměru dle zákoníku práce.⁴⁹

Vězeňská služba je členěna na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu jejíž součástí je i zdravotnická služba. Vězeňská stráž byla původně složkou vojenské policie, od které se oddělila roku 1869.⁵⁰

Vězeňská stráž střeží, předvádí, eskortuje obviněné a odsouzené, střeží vazební věznice, ve kterých se vykonává výkon vazby. Justiční stráž vznikla jako nová složka v roce 1992.⁵¹

Justiční stráž zajišťuje pořádek, bezpečnost a ochranu pracovníků v budovách soudů, státního zastupitelství a v místech Ministerstva spravedlnosti. Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, výchovnou a další odbornou činnost. Do správní služby spadají ředitelé Vězeňské služby, dozorcí, vedoucí ekonomického a správního oddělení. Důležitou složkou správní služby jsou i odborníci uskutečňující vlastní penitenciární proces, jimiž jsou vychovatelé, speciální pedagogové, psychologové, zdravotnický personál a sociální pracovníci. Příslušníci Vězeňské služby ve služebním poměru se identifikují služebním stejnokrojem.⁵²

Základními články organizace Vězeňské služby jsou:

- Generální ředitelství
- Vazební věznice (výkon vazby)
- Věznice (výkon trestu odnětí svobody)
- Institut vzdělávání Vězeňské služby

⁴⁹ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.323

⁵⁰ JÚZL, Miloslav, ed. *Současné vzdělávací trendy v českém vězeňství*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2020, s.9

⁵¹ MALÁ, Drahomíra. *Vězeňství po česku*. Tišnov: SURSUM, 2003, s. 57

⁵² ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. s.93

Generální ředitelství Vězeňské služby ČR je orgánem Ministerstva spravedlnosti pro řízení a kontrolu Vězeňské služby, v čele stojí generální ředitel s personální a kázeňskou pravomocí, kterou má nad příslušníky Vězeňské služby, a kterého jmenuje a odvolává Ministr spravedlnosti. Generálnímu ředitelství přísluší úkoly koncepčního, odborného, metodického a kontrolního rázu. K dalším článkům přísluší vazební věznice a samotné věznice. Podle nové právní úpravy diferenciací výkonu trestu odnětí svobody se věznice člení podle míry vnější ostrahy, zajištění bezpečnosti a způsobu uplatňování resocializačních programů do čtyř stupňů: s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Hlavní institucí je vzdělávací středisko sídlící ve Stráži pod Ralskem, které vzniklo v roce 1994, v němž jsou otevřeny tři elokované třídy nástupního kurzu typu A s kapacitou pro 90 studentů.⁵³

3.2.2. Povinnosti a oprávnění pracovníků vězeňské služby ČR

V zákoně ČNR č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě jsou ukotveny povinnosti a oprávnění pracovníků Vězeňské služby, které určují způsob zacházení s obviněnými a odsouzenými. Pracovník Vězeňské služby je povinen se řídit oprávněními za předpokladu, že jedná s osobami ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody a je povinen jednat vážně, rozhodně a s respektem jejich práva.⁵⁴

Pracovník Vězeňské služby je povinen vykat osobě ve výkonu trestu.⁵⁵

Zákon o Vězeňské službě stanoví pro výkon služby oprávnění pracovníků:⁵⁶

- Oprávnění požadovat vysvětlení
- Oprávnění provádět osobní prohlídku a podobné úkony
- Oprávnění zjišťovat totožnost osoby
- Oprávnění odejmout věc
- Oprávnění použít donucovací prostředky
- Oprávnění použití střelné zbraně

⁵³ JÚZL, Miloslav, ed. *Současné vzdělávací trendy v českém vězeňství*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2020, s. 16

⁵⁴ ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. s. 96

⁵⁵ MALÁ, Drahomíra. *Vězeňství po česku*. Tišnov: SURSUM, 2003, s. 16.

⁵⁶ ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. s. 97

3.2.3. Akademie Vězeňské služby ČR

Akademie Vězeňské služby je organizační jednotkou s celorepublikovou působností a vzdělávacím zařízením pro budoucí pracovníky Vězeňské služby se sídlem ve Stráži pod Ralskem s působností od roku 1996. Hlavním posláním Akademie je řádný výcvik budoucích příslušníků a civilních zaměstnanců, který je připravuje na výkon povolání. Akademie do hloubky předává informace a znalosti a umožňuje rekvalifikační růst prostřednictvím kurzů a školení. Základní odborná příprava se diferencuje v délce trvání zakončení zkoušky, která u příslušníků trvá 13 týdnů a u občanských zaměstnanců pouhý týden až 7 týdnů.⁵⁷

Základní odborná příprava vyžaduje povinnost proškolení již znovu přijatých příslušníků nebo zaměstnanců po uplynutí lhůty 60 měsíců od skončení služebního nebo pracovního poměru.⁵⁸

Akademie Vězeňské služby spolu s Ministerstvem spravedlnosti realizuje exkurze a stáže, které jsou přínosné pro jejich zaměstnance, a úzce spolupracuje s Policejní akademií v Praze a Střední policejní školou Ministerstva vnitra v Praze a v Holešově, s Národní protidrogovou centrálou a s dalšími útvary.⁵⁹

Hlavním partnerem Akademie Vězeňské služby je zahraničí, s nímž navazuje spolupráci, a příslušníci bezpečnostních sborů tak mohou získat cenné zkušenosti.⁶⁰

⁵⁷ JŮZL, Miloslav, ed. *Současné vzdělávací trendy v českém vězeňství*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2020, s. 205.

⁵⁸ DRÁPAL, J., JIŘÍČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.361

⁵⁹ JŮZL, Miloslav, ed. *Současné vzdělávací trendy v českém vězeňství*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2020, s. 205.

⁶⁰ JŮZL, Miloslav, ed. *Současné vzdělávací trendy v českém vězeňství*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2020, s. 215.

3.3. Druhy trestů

„Trest je jedním z prostředků k dosažení účelu trestního zákoníku, ukládaný pouze soudy v trestním řízení, jehož výkon je vynutitelný soudní mocí.“⁶¹

Účelem trestu je zamezení páčání trestné činnosti, vedení řádného života a ochrana společnosti před pachateli trestních činů. Soudy v trestním řízení mohou ukládat tresty:⁶²

1. Odnětí svobody (§ 55 až 59)
2. Domácí vězení (§ 60 až 61)
3. Obecně prospěšné práce (§ 62 až 65)
4. Propadnutí majetku (§66)
5. Peněžitý trest (§67 až 69)
6. Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§70 až 72)
7. Zákaz činnosti (§73 až 74)
8. Zákaz pobytu (§75)
9. Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§76 a 77)
10. Ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání (§78)
11. Ztrátu vojenské hodnosti (§79)
12. Vyhoštění (§80)

3.3.1. Výkon trestu odnětí svobody

V České republice byl přijat nový trestní zákoník (č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů) dosud zůstává platný a účinný původní trestní řád č. 141/1961 Sb., v platném a účinném znění.⁶³

V zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže jsou obsažena východiska ukládání trestů, trestních opatření, trestu odnětí svobody nepodmíněně a teoretické východisko výkonu trestu. Cílem zákona o soudnictví je zamezení recidivity neboli opakované páčání trestní činnosti i přesto, že byl trest uložen v minulosti. Trest odnětí svobody je alternativnějším druhem trestu a považuje se za nejvíce přísný trest, který stát

⁶¹ KRUPKA, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: Armex, 2012, s.91

⁶² KRUPKA, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: Armex, 2012, s.92

⁶³ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s.145

ukládá. Dříve byl neúprosným trestem trest smrti, jenž byl roku 1990 zrušen. Trest odnětí svobody se ukládá za předpokladu, že ostatní tresty nezredukuje riziko recidivy.⁶⁴

Na obviněného, který je umístěn do výkonu vazby se hledí jako na nevinného, než rozhodne soud o jeho vině. Platí zde tzv. presumpce nevinu.⁶⁵

Trest odnětí svobody se klasifikuje na podmíněný a nepodmíněný trest, přičemž nepodmíněný trest odnětí svobody je v České republice pachatelům ukládán nejvýše na 20 let s možností mimořádného navýšení, který je uveden v § 59 Trestního zákoníku ČR⁶⁶ a podmíněný trest odnětí svobody bojuje o odvracení spáchání další trestné činnosti pachatele, jemuž je uložen samostatný trest nepřevyšující tři léta s možností odložení soudem s přihlédnutím k životu a pracovnímu prostředí pachatele, má-li se za to, že vede řádný život. Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest, který se pohybuje v rozpětí počínaje nad dvacet pět let až do třiceti let. Soud může trest uložit v případech velmi vysoké závažnosti zločinu a těžko napravitelné nápravy pachatele. Trest odnětí svobody uložen na doživotí, uloží-li soud pachateli za spáchání zvlášť závažného zločinu vraždy podle § 140 odst.3, jednalo-li se o úmyslnou smrt člověka.⁶⁷

Trest odnětí svobody je vykonáván ve čtyřech typech věznic:

- a) S dohledem
- b) S dozorem
- c) S ostrahou
- d) Se zvýšenou ostrahou

V současné době jsou pachatelé umístěni do věznice s ostrahou nebo se zvýšenou ostrahou. Do věznice s ostrahou jsou umístěni pachatelé, u nichž nejsou splněny podmínky pro zařazení do věznice se zvýšenou ostrahou. Věznice s ostrahou se dále člení na oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm.⁶⁸

Do věznice se zvýšenou ostrahou jsou umístěni pachatelé, kterým byl uložen výjimečný trest, trest odnětí svobody nebo pokud spáchali organizovaný zločin. Dále za zvlášť závažný zločin ve výměře osmi let, nebo za úmyslný trestný čin spáchaný v posledních pěti letech s pokusem o útěk.⁶⁹

⁶⁴ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.4

⁶⁵ ČENÍKOVÁ, Vraťslava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. s. 77

⁶⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník §59

⁶⁷ KRUPKA, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: Armex, 2012, s.92

⁶⁸ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.20

⁶⁹ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021 s.42

3.4. Umístování odsouzených

V současnosti se v České republice nachází 25 věznic a 10 vazebních věznic a dva ústavy pro zabezpečování detence, z nichž jeden je vazební věznicí (Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno) a druhý je v rámci věznice (Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava) ⁷⁰

Ústav pro výkon zabezpečovací detence je zařízení s mimořádnou ostrahou určenou pro chovance na dobu neurčitou sloužící jako ochranné opatření, a nikoliv jako trest. Chovanci jsou osoby s vysokou mírou nebezpečnosti, a proto jsou ústavy více zaměřené na léčebné, psychologické, pedagogické, rehabilitační a činnostní programy chránící obyvatele před pachateli. Zabezpečovací detence může být uložena soudem buď samostatně nebo vedle trestu a je upravena nařízením Generálního ředitele Vězeňské služby České republiky či vnitřními řády a operačními manuály. ⁷¹

Vazební věznice jsou umístěny blízko soudů a mají pobočky: Vazební věznice České Budějovice, Hradec Králové, Liberec, Litoměřice, Olomouc, Ostrava, Praha Ruzyně a Teplice. Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno, Praha – Pankrác. ⁷² Jednotlivými věznicemi jsou: věznice Bělušice, Břeclav, Heřmanice, Horní Slavkov, Jiřice, Karviná, Kuřim, Kynšperk nad Ohří, Mírov, Nové Sedlo, Odolov, Ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava, Oráčov, Ostrov, Pardubice, Plzeň, Příbram, Rapotice, Rýnovice, Stráž pod Ralskem, Valdice, Vinařice, Všehrady, Znojmo. ⁷³

Problémem českých věznic je jejich vzdálenost, příkladem lze uvést věznice (Heřmanice, Pardubice, Všehrady), které jsou primárně určené mladistvým ve výkonu trestu odnětí svobody a není zde možnost umístit mladistvé do bližších věznic. ⁷⁴

Věznice Světlá nad Sázavou je největší věznice v České republice určená pro ženy, a její původ sloužil jako škola v přírodě v Teplicích. ⁷⁵

Věznice Všehrady je druhou specializovanou věznicí pro mladistvé. ⁷⁶

⁷⁰ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.33

⁷¹ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021 s.39

⁷² *Organizační jednotky: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky>

⁷³ *Organizační jednotky: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky>

⁷⁴ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.35

⁷⁵ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.71

⁷⁶ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.33

Obrázek 1: Mapa organizačních jednotek Vězeňské služby

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby 2021

Do výkonu trestu odnětí svobody se odsouzený přijímá na základě rozhodnutí soudu, které musí být pravomocné a vykonatelné v písemné formě. Písemné rozhodnutí musí obsahovat informace týkající se: důvodu vazby, rodné číslo, státní občanství, údaje o dalších obviněných, další závažné skutečnosti.⁷⁷

Dále může soud odsouzeného vyzvat nebo mu podat příkaz, aby nastoupil k výkonu trestu.⁷⁸ Okamžikem přijetí do výkonu trestu je odsouzený povinen se seznámit s právy a povinnostmi řádu věznice. Odsouzenému je přípustné mít u sebe osobní věci, jimiž jsou písemnosti z trestné nebo jiné právní věci, knihy, časopisy, hodinky v původním stavu bez zabudovaného komunikačního zařízení. Odsouzený je povinen uložit všechny své věci do skříňky, která mu byla přidělena.⁷⁹

Nejprve si odsouzený postupně projde třemi oddíly, z nichž přijímací oddíl je prvním oddílem, ve kterém se ocitá odsouzený a nepřevyšuje dva týdny, dále je odsouzený podroben vstupní lékařské prohlídce s celkovým vyhodnocením rizika, na základě kterého je stanoven stupeň zabezpečení prostřednictvím SARPA. Následuje nástupní oddíl, v němž je vypracována ucelená zpráva a program zacházení, s jehož právy a povinnostmi se později odsouzený seznamuje. Posledním oddílem je tzv. Krizový oddíl, který je zřízen pro

⁷⁷ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.89

⁷⁸ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.81-82

⁷⁹ ŠABATOVÁ, A., SVOBODA, M., MATUŠKA, J. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s.39

odsouzené trpící symptomy krize a u odsouzeného může dojít k projevům psychického strádání, pokud dojde k jeho umístění mezi standardní vězně.⁸⁰

Ve věznici může být obviněný umístěn na oddělení se zmírněným režimem, který je speciálně určen pro méně problematické vězně a to na základě návrhu komise, která je složena ze zaměstnanců věznice. Odsouzený se tak může volně pohybovat po areálu věznice a stýkat se s ostatními vězni za podmínek, že volným pohybem nebude narušovat účel vazby a vnitřní řád věznice.⁸¹

Na rozdíl od nekomplikovaných odsouzených existují od roku 2002 cely se stavebnětechnickým zesíleným zabezpečením, určené pro zvláště nebezpečné odsouzené, kterým je praktikován individuální přístup v izolaci. Do kategorie nebezpečnosti spadají odsouzení, kteří již v minulosti spáchali trestnou činnost, pokusili o sebevraždu nebo trpěli psychiatrickým onemocněním spojeným s agresivitou. Doba umístění trvá maximálně 90 dní, a v případě ohrožení na životě zaměstnanců nebo příslušníků může dojít k opakovanému prodloužení až o 180 dnů.⁸²

3.5. Přemístování odsouzených

Obviněný může být přemístěn trvale na žádost policejního orgánu, státního zástupce, soudce nebo dočasně, pokud tak rozhodne generální ředitelství Vězeňské služby, po dohodě ředitelů věznic a na základě vyřízení kladné žádosti.⁸³

Odsouzený je přemístěn i na základě vlastní žádosti za podmínek, že vykonal alespoň ¼ uloženého trestu, nejméně 6 měsíců nebo na návrh ředitele věznice, který k přerazení připojí vyhodnocení pobytu odsouzeného, účinnost programu zacházení.⁸⁴

Frekventovanými důvody přemístění odsouzených jsou: na základě dohody ředitelů věznic, z důvodu pracovního zařazení, vzdělávání nebo pro usnadnění rodinných návštěv.⁸⁵

Pravidlem přemístění je změna pouze o jeden stupeň, jedná-li se o mimořádný případ lze změnu zabezpečení změnit až o dva stupně. Stanovení zvýšení stupně zabezpečení se provede v případě, že odsouzený plní stanovené povinnosti nad rámec, vzorně se chová,

⁸⁰ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.42

⁸¹ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.38

⁸² DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.226

⁸³ ŠABATOVÁ, A., SVOBODA, M., MATUŠKA, J. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s.56

⁸⁴ ŠABATOVÁ, A., SVOBODA, M., MATUŠKA, J. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s.5

⁸⁵ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.88

plní-li program zacházení. Snížení stupně je zapříčiněno pokusem o útěk, napadením zaměstnance Vězeňské služby nebo udělení nového trestu.⁸⁶

3.6. Program zacházení

Pro reintegraci odsouzeného do společnosti jsou stanoveny programy zacházení, které jsou sestaveny individuálně a jsou určeny pro prevenci minimalizace rizik, dále pomáhají odsouzenému se připravit na soběstačný život a předcházet tak recidivě kriminálního chování v budoucnu.⁸⁷

V platnosti do české legislativy vstoupil program zacházení dne 1.1.2000 na základě vyhlášky č. 345/1999 Sb., vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Zacházení s odsouzenými přináší rizika recidivity, k nimž se vztahuje: prostředí věznic, personál, intervence a individuální práce s vězni, materiální a finanční zázemí, osobnost odsouzeného, délka trestu, sociální situace, minulé zkušenosti s výkonem trestu a přístup odsouzeného k nápravě.⁸⁸

Dle § 9 odst. 1 NGR č.44/2018 je ředitelem schvalován program zacházení na jeden rok s možností aktualizací plánu. Plán obsahuje aktivity, které jsou vhodné pro prizonizaci odsouzeného, je vytvořen na míru konkrétního vězně a má vytyčené konkrétní cíle. K hlavním aktivitám lze zařadit vedení pracovní terapie, vzdělávání prostřednictvím Středního odborného učiliště zakončeného výučním listem nebo kurzem s obdržением certifikátu, speciální výchovné aktivity individuální či kolektivní sloužící k rozvoji dovedností, schopností, znalostí a chování, zařazení odsouzeného do práce. Program je zpracován každému odsouzenému, má-li vykonat trest odnětí svobody ve lhůtě delší tří měsíců, dále je povinen dodržovat předpisy a vnitřní řád věznice. V průběhu programu dochází ke kontrolování všech cílů odsouzeného sociálním pracovníkem.⁸⁹

⁸⁶ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.45

⁸⁷ GŘIVNA, T.; ŠIMANOVÁ, H. (eds.). *Ukládání trestů a jejich výkon*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 234

⁸⁸ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.257

⁸⁹ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s.172

Program zacházení se skládá z pěti složek, jedná se o pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové a extramurální aktivity. Každému odsouzenému je přiřazen pouze jeden program. Jedná se o programy: ⁹⁰

1. Program minimálního zacházení
2. Program standardního zacházení
3. Program speciálního zacházení
4. Program výstupního zacházení
5. Program základního motivačního zacházení

3.7. Aktivity odsouzených

V programu zacházení je odsouzený povinen pracovat. Výkon práce se nevztahuje na odsouzené ve věku nad 65 let, dále na příjemce invalidního důchodu III. stupně a v neposlední řadě na odsouzené se špatným zdravotním stavem. ⁹¹

V mezinárodních dokumentech je zakotveno vzdělávání odsouzených, které se dělí na formální a neformální, jako dokumenty lze označit Evropská vězeňská pravidla a pravidla OSN o minimálních standardech zacházení odsouzených. Formální vzdělávání poskytuje vzdělávání odsouzeného prostřednictvím školských vzdělávacích středisek Vězeňské služby a prostřednictvím státní a soukromé sféry, do které spadají základní školy, střední odborná učiliště, střední a vyšší odborné školy, vysoké školy a univerzity. Formální vzdělání je zakončené dokladem o dosaženém vzdělání, jímž je výuční list a neformální vzdělání je zakončené dokladem neboli certifikátem o absolvování odborných, rekvalifikačních nebo vzdělávacích kurzů. ⁹²

Mezi další aktivity spadají speciální výchovné aktivity sledující náznaky, kterými předcházelo páchaní trestné činnosti a jejím následkům. Jedná se o skupinové terapie a v poslední řadě jsou využívány zájmové aktivity k rozvíjení vědomostí a schopností odsouzených. ⁹³

V případě reintegrace odsouzeného do společnosti jsou vhodné charitativní projekty, Tlapka v dlani“, byl uskutečněn ve spolupráci Vězeňské služby ČR, Probační a mediační služby,

⁹⁰ Vyhláška č.345/1999 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou vydává řád výkonu trestu odnětí svobody § 36 a § 37

⁹¹ BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020, s. 173

⁹² DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.262

⁹³ DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s.264

Školy pro výcvik vodících psů s.r.o. a neziskové organizace Vodící pes s.r.o. Účel projektu směřoval na výchovu pejsků pro nevidomé osoby, a na projektu se podíleli odsouzení, kteří vykazovali velice dobré chování.⁹⁴

3.8. Ekonomika ve vězeňství

Vězeňství se potýká s vysokými náklady, příkladem lze uvést využití elektronické kontroly prostřednictvím náramků během alternativních trestů, jímž je trest domácího vězení či obecně prospěšné práce. Kontrola je zajišťována Ministerstvem spravedlnosti společně s probační a mediační službou.⁹⁵ Náklady na jeden náramek činí 130 Kč (dalších 50 Kč platí odsouzený sám)⁹⁶

V roce 2021 Vězeňská služba obdržela příjmy v celkové hodnotě 1.714.402,73 Kč. Daňové příjmy zahrnovaly příjmy ze správních poplatků (4,6 tis. Kč), z pojistného na důchodové pojištění (1 144 179,32 tis. Kč), z pojistného na nemocenské pojištění (87 857,63 tis. Kč) a z příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (50 408,09 tis. Kč). Nedaňové příjmy zahrnovaly (náklady na výkon trestu, pohledávky za vězňnými osobami, pohledávky za bývalými vězňnými osobami a platby od zdravotních pojišťoven), dále odprodej nepotřebného majetku ve výši (1 285,00 tis Kč), uhrazení pohledávek 35 dlužníky ve výši (235,06 tis. Kč). Dále příjmy z transferů ve výši (66 222,49 tis. Kč), příjmy z převodů národních fondů (3 328,26 tis. Kč), příjmy z vlastních fondů (51 299,58 tis. Kč), z hospodářské činnosti (179,78 tis. Kč), příjmy z rezervního fondu (11 353,28 tis. Kč)

Výdaje byly stanoveny na částku (12 299 732,83 tis. Kč), v průběhu roku se navýšily o (254 466,02 tis. Kč). Mezi výdaji lze zařadit, nákup vody a energie (562014,3 tis. Kč), nákup služeb (268567,4 tis. Kč), opravy a udržování (42 145,92 tis. Kč), nákup materiálu (938 930,07 tis. Kč).⁹⁷

⁹⁴ GŘIVNA, T.; ŠIMANOVÁ, H. (eds.). Ukládání trestů a jejich výkon. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s 68

⁹⁵ *Trest domácího vězení: Náramky.justice.cz* [online]. 2023 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/trest-domaciho-vezeni/>

⁹⁶ KARTUSOVÁ, Alžběta. *Elektronické náramky pro vězně: mylaw.cz* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://mylaw.cz/clanek/elektronicke-naramky-pro-vezne-482>

⁹⁷ *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2021 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf> s. 50-51

4. Praktická část

V Praktické části práce je vyhodnocena problematika právně-ekonomických problémů vězeňství v České republice, včetně nákladů spojených s výkonem trestu, obsazeností věznic, zajištění vzdělávání, činnost odsouzených a personálního zajištění. Pro práci byla vybrána Věznice ve Všehrdech, která se nachází v severozápadní části České republiky v Ústeckém kraji 6 km od města Chomutov, ve směru na Prahu. Jedná se o věznici s nejvyšším stupněm zabezpečení a s ostrahou. Výstavba věznice začala v roce 1958, o dva roky později věznice přijala své první odsouzené ženy. Vše se změnilo po amnestii v roce 1989, kdy byla věznice přebudována a sloužila primárně pro umístění odsouzených mužů a později byla určena i pro mladistvé muže. Součástí věznice je tzv. Krizový oddíl neboli Oddělení výkonu kázeňských trestů. Kázeňské tresty jsou ukládány na základě zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody § 46, kam spadá důrazné napomenutí neboli důtka, snížení kapesného, zákaz přijetí balíčků, pokuta do výše 5 000 Kč, propadnutí věci, umístění do uzavřeného oddílu až na 28 dnů, celodenní umístění do uzavřeného oddílu až na 20 dnů, umístění do samovazby na 20 dnů a odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.⁹⁸

Věznice nabízí speciální umístění pro odsouzené trpící poruchou chování z důvodů užívání psychotropních látek, se sklonům k sebevraždě a sebepoškození. Aktuálně je ve Všehrdech 420 odsouzených včetně mladistvých. Odsouzení jsou ubytováni v osmi ubytovnách. Ubytovna pro mladistvé je vybavena sportovním prostorem pro volnočasové aktivity.

4.1. Náklady spojené s výkonem trestu

Náhrada nákladů výkonu vazby činí 45 Kč za každý započatý den příslušného kalendářního měsíce.⁹⁹ V roce 2021 dosáhl průměrný počet vězněných osob 19 008 a zaznamenal meziroční pokles o 277 osob. Průměrný denní náklad v roce 2021 na jednoho vězně za celou Vězeňskou službu činil 1 841 Kč (tj. kapitálové výdaje, výdaje na platy, pojistné, FKSP,

⁹⁸ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů § 46

⁹⁹ Vyhláška č. 10/2000 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů § 10

sociální dávky).¹⁰⁰ V případě, že si odsouzený sám poškodí oděv, je povinen si koupit nový, čímž mu vznikají další náklady.

4.1.1. Peněžní prostředky odsouzených

Odsouzeným přísluší odměna podle rozsahu vykonané práce a výši odměny stanoví vláda.¹⁰¹ Každý odsouzený má ve věznici účet zřízený a spravovaný věznicí, na který mu může být zaslána libovolná částka peněz. V případě, že odsouzený peníze odmítne, vrátí se na jeho náklady odesílateli.¹⁰²

Pokud není odsouzený zařazen do práce, je mu poskytováno sociální kapesné v hodnotě 100 Kč sloužící pro vlastní potřeby a je vydáváno přímo věznicí. Ovšem jen za podmínek, že neměl v období jednoho kalendářního měsíce příjem.¹⁰³

Odměnu vyplácí věznice odsouzenému zpětně za měsíční období, a to nejpozději v následujícím kalendářním měsíci. Odsouzený má možnost nakoupit si v kantýně potraviny za své peníze, pokud však nemá dluhy. Pokud odsouzený pracuje, je mu strháván plat, který je použit na dluhy a úhradu výživného. Na základě zákona č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody mohou odsouzení dosáhnout odměn v podobě pochvaly, zvýšení doby návštěv, povolení nákupu potravin, zvýšení kapesného, dosáhnouti věcné peněžité odměny v hodnotě 1 000 Kč, osobního volna, povolení opuštění věznice až na 24 hodin, přerušení výkonu trestu.¹⁰⁴

Výše odměny je stanovena dle druhu vykonané práce ve třech skupinách:¹⁰⁵

- a) I. skupině 4500 Kč – práce pro jejíž výkon není potřebná odborná kvalifikace
- b) Ve II. skupině 6750 Kč – práce s vyučením v oboru nebo jinou odbornou kvalifikací
- c) Ve III. Skupině 9000 Kč – samostatný výkon zvláště náročný a specializovaných prací, který vyžaduje vyšší než úplné střední vzdělání nebo úplné odborné vzdělání

¹⁰⁰ *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2021 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf> s. 52

¹⁰¹ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů § 33 odst. 1.

¹⁰² ŠABATOVÁ, A., SVOBODA, M., MATUŠKA, J. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s.83

¹⁰³ ŠABATOVÁ, A., SVOBODA, M., MATUŠKA, J. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s.84

¹⁰⁴ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů § 45

¹⁰⁵ ŠABATOVÁ, A., SVOBODA, M., MATUŠKA, J. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s.168

4.1.2. Srážky z odměn odsouzených

Odměňování je stanoveno na základě zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Odsouzeným sráží a odvádí vazební věznice pojistné na sociální pojištění 6,5 % a zdravotní pojištění 4,5 % a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a zálohu na Daň z příjmu fyzických osob.¹⁰⁶

Zákonné srážky odvádí věznice z pracovní odměny odsouzenému. Celkové srážky odměny nesmí překročit 72 % čisté odměny odsouzeného a jsou provedeny věznicí následujícím způsobem:¹⁰⁷

- a) k úhradě výživného (30 % z čisté odměny)
- b) k úhradě nákladů výkonu trestu a případně nákladů výkonu vazby (26 % u čisté odměny, nejvýše 1 500 Kč/měsíc)
- c) k úhradě nákladů nařízeného výkonu rozhodnutí soudu, orgánu státní správy, exekučního příkazu soudního exekutora srážkami z pracovní odměny (12 %)
- d) k úhradě jiných pohledávek (např: pokuta, příplatek na nemocenském pojištění, 4 %)

17 % kapesného se z čisté odměny odsouzeného zašle na jeho podúčet společně s 11 % úložného.¹⁰⁸ Odsouzený je povinen úložné naplnit do výše 35 000 Kč. Za předpokladu, že odsouzený přesáhne částku 35 000 Kč, má právo použít úložné k úhradě výživného, majetkové újmy, nákladů na bydlení, k podpoře rodiny, nebo k úhradě nákladů související s pořízením dokladů. Bude-li překročena částka úložného 500 Kč, použije ji odsouzený na úhradu zdravotní péče, k nákupu základních potravin a zdravotnických prostředků.¹⁰⁹

Při propuštění lze poskytnout odsouzenému příspěvek ve výši 2000 Kč, a to v případě, že celková částka úložného je nedostačující k potřebám odsouzeného, a peníze nemůže získat jiným legálním způsobem.¹¹⁰

¹⁰⁶ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti § 10

¹⁰⁷ SVOBODA, Milan, ed. *Vězeňství II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s 87

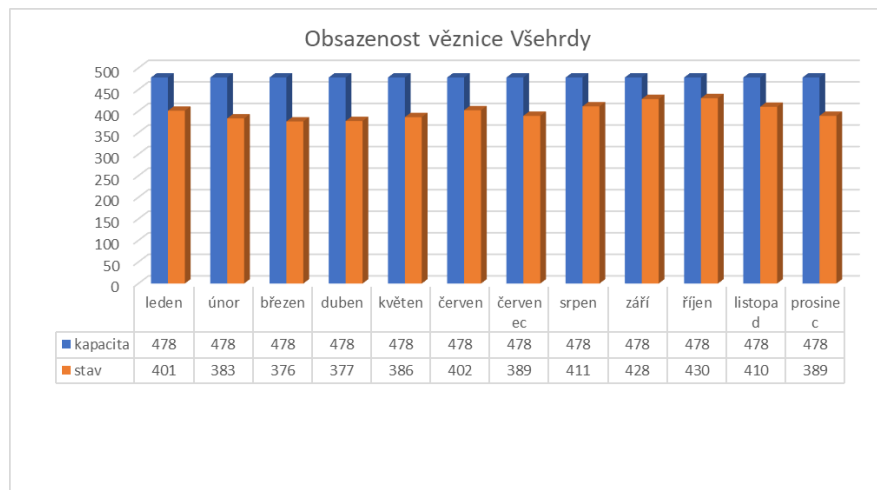
¹⁰⁸ *Dluhy: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/personalistika-a-kariera>

¹⁰⁹ SVOBODA, Milan, ed. *Vězeňství II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s 87

¹¹⁰ ŠABATOVÁ, A., SVOBODA, M., MATUŠKA, J. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019, s 85

4.2. Obsazenost věznic

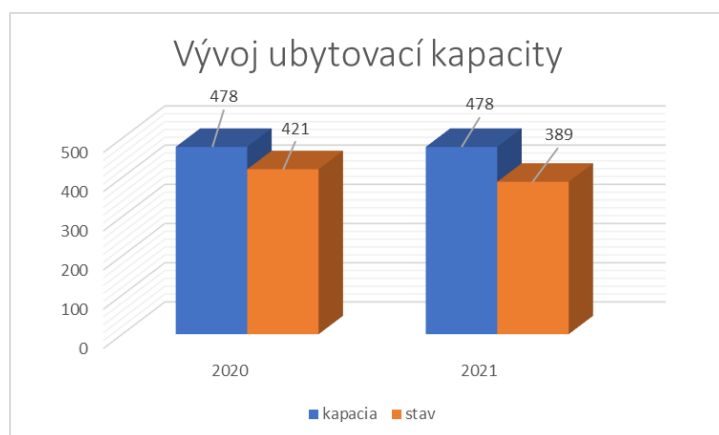
Graf 1: Stav věznice Všehrdy k 31.12.2021

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby 2021

Na základě statistických dat se věznice Všehrdy nepotýká s přeplněností věznice. V roce 2020 dosáhla věznice stavu 421 odsouzených při celkové kapacitě 478 osob. V roce 2021 se stav věznice snížil na 389 odsouzených. A průměrný denní stav činil 399,31 odsouzených. Aktuálně je opět zvýšený stav a ve věznici je ubytováno celkem 420 odsouzených, přesto nedochází k přeplněnosti.

Graf 2: Vývoj ubytovacích kapacit a stavů vězňených osob ve věznici Všehrdy k 31.12.2021

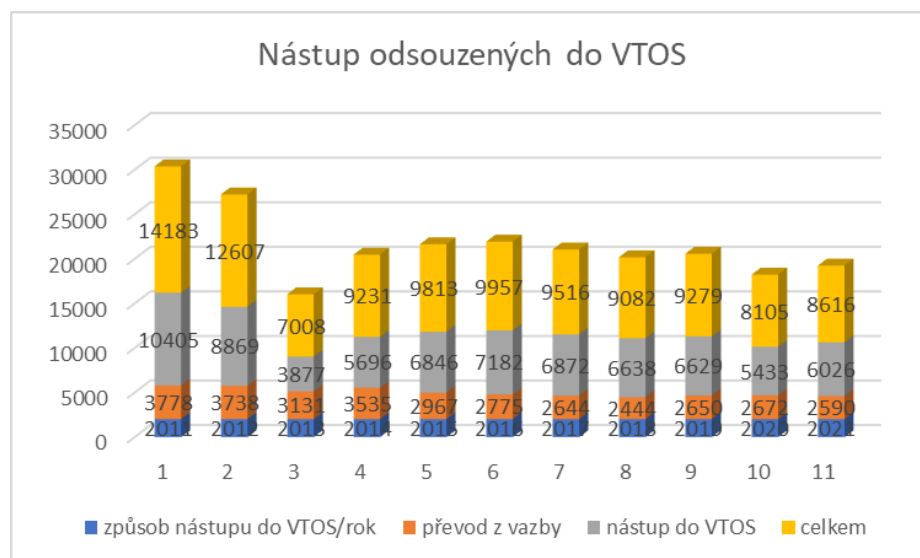

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby 2021

Odsouzený může být přemístěn do jiné nejbližší věznice, v případě věznice ve Všehrdech se jedná o přemístění do Teplic, Litoměřic nebo do Ostrova, ve kterých je odsouzený umístěn

na vazbě, než dojde na rozhodnutí o výkonu trestu. Nejčastěji se jedná o rodinné důvody, možnosti vzdělávání v jiném oboru nebo o nevyhovující sociální prostředí. V případě psychických problémů spojených se sebepoškozováním odsouzeného, je speciálně vybavena věznice Praha-Pankrác a věznice v Brně. Po propuštění z věznice má každý odsouzený nárok na cestovné (dávka v hmotné nouzi) na základě návrhu, který je schválen ředitelem věznice, a který se skládá ze stravy a finančních prostředků určené k cestě.

Tabulka 1: Nástupy odsouzených do výkonu trestu odnětí svobody v letech 2011 až 2021

Zdroj: Statistická ročenka 2021

Nástup do výkonu trestu odnětí svobody se za posledních deset let snížil o méně než polovinu. VTOS se dělí na tři stupně zabezpečení. V 1.stupni zabezpečení páchali odsouzení trestné činy z důvodu krádeže, maření výkonu úředního rozhodnutí a neplacení výživného. Ve 2.stupni zabezpečení došlo k páchání majetkových trestných činů, zpronevěry, krádeží. Ve 3.stupni zabezpečení se pohybují vězni s nejvyšší trestnou činností (rvačky, loupeže, násilí) tento stupeň zabezpečují věznice Mírov, Rýnovice a Valdice.

4.3. Vzdělávání odsouzených

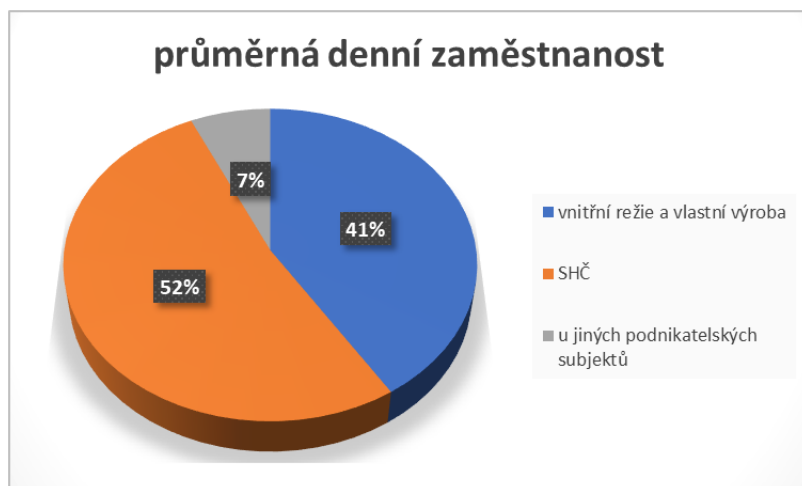
Vězněné osoby mají možnost se vzdělávat během výkonu trestu. Vzdělávání si klade za cíl zvýšení všeobecných znalostí, seberozvoj, prevence kriminality a uplatnění zkušeností na trhu práce, které mohou vězněné osoby získat na oddělení trestu i na oddělení vazby. Mladistvým je zajištěna povinnost dokončení povinné školní docházky. Ve věznicích se

ocitají odsouzení, z nichž je až 70 % nevzdělaných. Ve Všehrdské věznici si pouze 120 odsouzených doplňuje vzdělání z celkového počtu 420 odsouzených. Vzdělávací aktivity zajišťují speciální pedagogové, sociální pracovníci a vychovatelé. Věznice Všehrdy poskytuje vzdělání formou Školského vzdělávacího střediska, které je zakončené výučním listem po dvou letech studia v oboru kuchař, truhlář, elektrikář, nebo formou akreditovaného kurzu v průběhu 5 ti měsíců zakončený certifikátem zámečníka. Střední odborné učiliště se nachází v ostatních věznicích (Heřmanice, Pardubice, Plzeň, Rýnovice, Světlá nad Sázavou, Valdice, Všehrdy, Kuřim, Znojmo, Stráž pod Ralskem, Příbram).

4.4. Činnost odsouzených

V roce 2021 bylo zařazeno do pracovní činnosti 6 837 odsouzených osob, které byly ve výkonu trestu odnětí svobody, a to z celkového počtu 13 235 pracovně způsobilých odsouzených. Předěšlý rok 2020 byl o poznání slabší, co se týče zaměstnanosti odsouzených, která činila 53,74 % a celkově tak došlo k poklesu o 2,08 %.¹¹¹

Graf 3: Pracující vězni podle zaměstnavatele, 2021

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby 2021

Odsouzený může práci odmítnout, jedná-li se o výkon práce na střeženém pracovišti, nestřeženém pracovišti (práce s balíky u české pošty) nebo na pracovišti s volným pohybem

¹¹¹ Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky: Vězeňská služba České republiky [online]. 2021 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf> s. 57

odsouzených, která probíhá vyzvednutím si odsouzeného přímo soukromým subjektem). Naopak vnitřní provoz věznice, při kterém odsouzený vykonává práci údržbáře, kuchaře nebo úklidového pracovníka, nesmí odsouzený v žádném případě odmítnout, neboť vykonává práci pro stát. Každou středu probíhá ve věznici ve Všehrdech zařazování odsouzených do práce, mnoho z nich práci nedostane, a to z důvodů zdravotní nezpůsobilosti, nebo jedná-li se o násilníky či recidivisty. Aktuální počet pracujících činí 210 odsouzených včetně mladistvých z celkového počtu 420 odsouzených. K dalším výkonům práce odsouzených patří práce na stavbě, práce zedníka, sběr jahod či brambor v sezonních obdobích. Program zacházení obsahuje cíle programu (dodržování norem upravující VTOS, posilování sebekázně, zapojování se do prací potřebných pro věznice, umění pracovat s agresí, udržení kontaktu se sociálním zázemím a zamezení ztráty funkčních sociálních vazeb). Dále program zacházení obsahuje pracovní aktivity (úklidové práce, práce ve prospěch věznice, sebeobslužné činnosti), vzdělávací aktivity (finanční gramotnost), zájmové aktivity (deskové hry, četba, pohybové aktivity, sledování TV) a oblast utváření vnějších vztahů (udržování pravidelného kontaktu s družkou, dětmi a blízkými). K přehodnocování programu zacházení dochází 1 x za 3 měsíce. Každoročně probíhá Vánoční besídka a pěvecká vystoupení známých zpěváků.

4.5. Personální zajištění

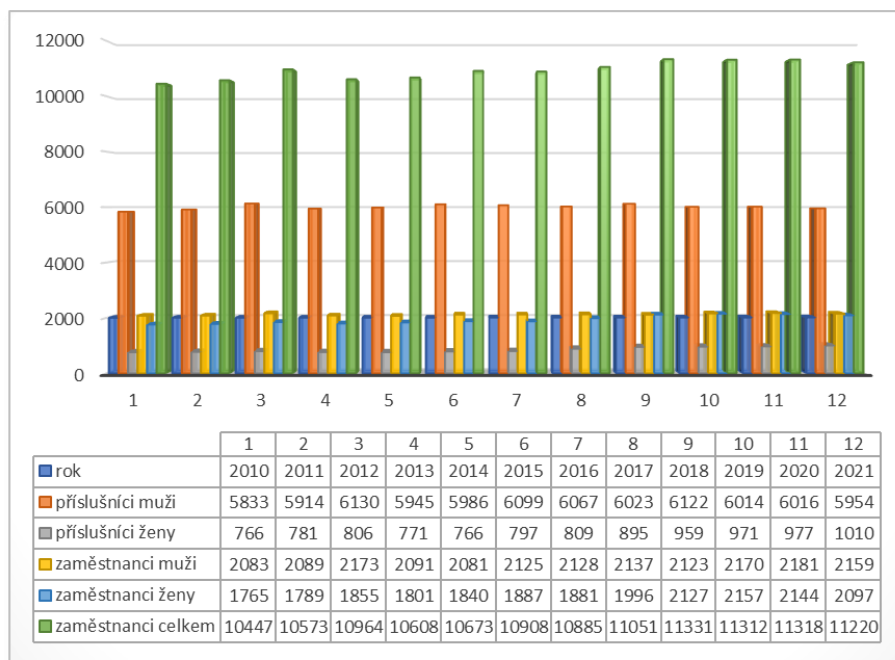
Personál Vězeňské služby se skládá z příslušníků ve služebním poměru na základě zákona č.361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, a ze zaměstnanců v pracovněprávním vztahu podle zákona č.262/2006 Sb., zákoník práce. Vězeňská služba se potýká s nedostačujícím počtem zaměstnanců, který má za následek vysoký podstav. Na základě rovného postavení žen a mužů dle usnesení vlády č.964/2009 Sb., ze dne 20.července 2009 se zvýšil zájem žen o práci ve Vězeňské službě, který každým rokem roste.¹¹² Neziskové organizace úzce spolupracují s odsouzenými (Volonté, Člověk v tísní) v oblasti dluhového poradenství.¹¹³ Nezisková organizace Volonté byla založena v roce 2000. Projekty jsou financované z Evropského sociálního fondu s cílem podpoření osob nacházejících se ve výkonu trestu odnětí svobody a novému začátku života po

¹¹² *Personalistika: Vězeňská služba České republiky* [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/personalistika-a-kariera>

¹¹³ *Jak probíhá skypevé poradenství: Člověk v tísní* [online]. 2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.clouekvtisni.cz/skypove-poradenstvi-ve-veznici-7478gp>

propuštění. Projekt je podporován v oblasti: vzdělávání, dluhového i právního poradenství, pracovní diagnostiky, rekvalifikačních kurzů, zajištěním ubytování po propuštění.¹¹⁴

Graf 4: Vývoj fyzického počtu personálu v letech 2010 až 2021 (stavy k 31.12.)

Zdroj: Statistická ročenka Vězeňské služby 2021

4.6. Pracovní činnost zaměstnanců

Dozorci Vězeňské služby musí splnit požadavky na fyzické a psychologické testy, úspěšně dokončit Akademii Vězeňské služby ve Stráži pod Ralskem. Běžnou náplní práce dozorce jsou nástupy, sjednání si kázeňského pořádku na ubytovnách včetně doprovodu. Sociální pracovník musí mít vysokoškolské vzdělání v oboru sociálně-právním, a každý rok se účastnit akreditovaného kurzu. Práci sociálního pracovníka může vykonávat bývalý policista, voják a dozorce. Náplň výkonu sociálního pracovníka spočívá v: e-mailové komunikaci s úřady prostřednictvím datové schránky, aktivitách s odsouzenými 3x týdně, zadávání evidenčního čísla cizincům pro jejich výkon práce při VTOS, povolení k opuštění věznice v případě úmrtí v rodině, požádání o invalidní důchod. Vychovatel je jednou z nejvíce odpovědných osob, je tzv., páteří vězeňství“. Poskytuje hodnocení podmíněného

¹¹⁴ Pomůžeme vám k novému začátku: Volonté [online]. 2020 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.volonte.cz/>

propuštění odsouzeného, které předává soudu. Psychologický pracovník poskytuje psychologické intervence spočívající v rozhovoru, při kterém psycholog usiluje o zastavení ohrožující tendence chování osob, a pomoci jim aktivně ovládat svůj život. Dále vykonává diagnostiku v rámci SARPA, pomáhá s terapií zaměstnanců Vězeňské služby. Vyjadřuje se k vycházkám odsouzených, pokud je na krizovém oddílu umístěn vězeň, snaží se eliminovat vznik násilí.

5. Výsledky a diskuse

5.1. Neřízený rozhovor

V práci byla využita metoda kvalitativního výzkumu formou neřízeného rozhovoru, který byl poskytnut pracovníky Vězeňské služby, především se jednalo o dozorce, vychovatele a správního referenta. Celkem bylo dotazováno 8 respondentů, kteří odpovídali na sedmáct otázek. Cílem výzkumu bylo zjištění aktuálních právně-ekonomických problémů v českých věznicích a zmírnění těchto nedostatků, popřípadě navrhnout opatření. Sběr dat probíhal v Ústeckém kraji ve věznici Všehrdy, která je primárně zřízena pro dospělé muže a pro mladistvé s nejvyšším stupněm zabezpečení.

5.2. Souhrn rozhovoru

Tabulka 2: Základní informace respondentů

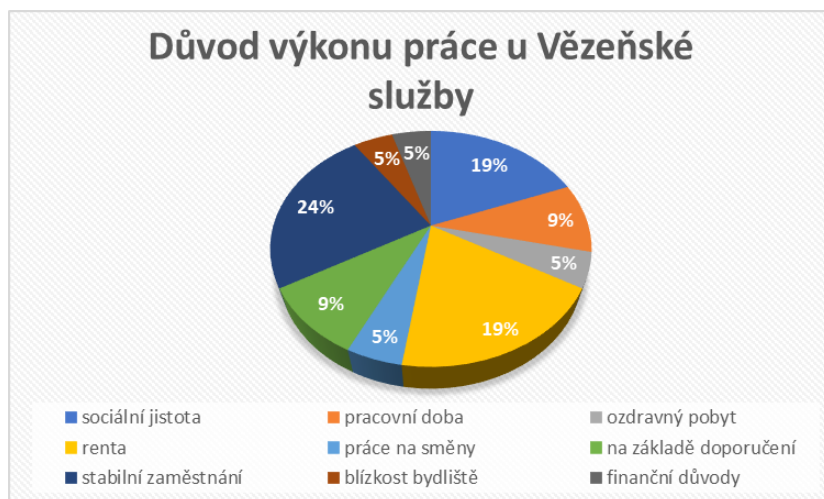
respondenti	věk	vzdělání	pracovní pozice	délka praxe	pracovní místo
respondent č.1	39	Vysokoškolské (Bc.)	dozorce	17 let	Všehrdy, Vinařice
respondent č.2	23	Střední odborné s maturitou	dozorce	13. měsíců	Všehrdy
respondent č.3	57	Střední odborné s maturitou	dozorce	15 let	Všehrdy
respondent č.4	38	Vysokoškolské (Bc.)	vychovatel	4 roky	Všehrdy
respondent č.5	62	vysokoškolské (Bc.) - sociální pedagog	vychovatel	21 let	Všehrdy
respondent č.6	62	Vysokoškolské (Bc.) - sociální pedagog	vychovatel	15 let	Všehrdy
respondent č.7	52	Vysokoškolské (Bc.)	vychovatel	24 let	Všehrdy
respondent č.8	41	Střední odborné s maturitou	správní referent	18 let	Všehrdy

Zdroj: Vlastní zpracování

Většině pracovníků Vězeňské služby postačuje střední vzdělání s maturitou, nicméně vychovatelé potřebují pro svůj výkon práce vysokoškolské vzdělání zaměřené na sociálně – pedagogickou činnost. Stává se, že vychovatelé již působili ve věznici jako dozorcí a mají

zkušenosti s odsouzenými. Pracovníci Vězeňské služby na základě rozhovoru uvedli, že pracovali i v jiné věznici. (viz tabulka č.3)

Graf 5: Nejčastější důvody výkonu práce u Vězeňské služby

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejčastějšími důvody pro práci u Vězeňské služby převládá stabilní zaměstnání (24 %), které uvedlo 5 respondentů. Sociální jistota společně s rentou (19 %), na kterou má zaměstnanec Vězeňské služby nárok po 15 ti letech, obdržela druhé místo. Dále byly respondenty uváděny důvody týkající se doporučení od známého (9 %) či pracovní doba (9 %), která se skládá ze 4 dnů práce a 4 dnů volna. Pouhých (5 %) jsou tvořeny benefity, k nimž náleží ozdravný pobyt, dále bylo respondenty uváděna blízkost bydliště, práce na směny a finanční důvody. Jako omezení respondenti nejčastěji pociťovali nemožnost spojení se s okolním světem, neadekvátní využívání přestávek či nepřetržitý provoz věznice.

Graf 6: Vliv stresu při výkonu práce

Zdroj: Vlastní zpracování

Pracovníci Vězeňské služby zvládají obstojně stresové situace, to v 50 %, z nichž 19 % sami zažili syndrom vyhoření. Prevenci před stresem provádějí pomocí svých koníčků, zdravým životním stylem, sportem, cestováním, dostatečným odpočinkem, meditací a prací na poli.

Graf 7: Aktivity sloužící k dobrému chování

Zdroj: Vlastní zpracování

Odsouzení potřebují motivaci k tomu, aby mohli vést řádný život po propuštění z vězení, a proto jsou nesmírně důležité aktivity, které vykonávají při VTOS. 5 respondentů uvedlo, že práce podporuje odsouzené k dobrému chování, pomocí něhož si odsouzený zachová pracovní návyky a naučí se tak hospodařit s penězi. Důležité jsou také vzdělávací kurzy, které poskytuje sama věznice a povolené venkovní vycházky či sport. Nezbytné jsou také skupinové terapie, kurzy společenského chování, finanční gramotnosti a dluhové

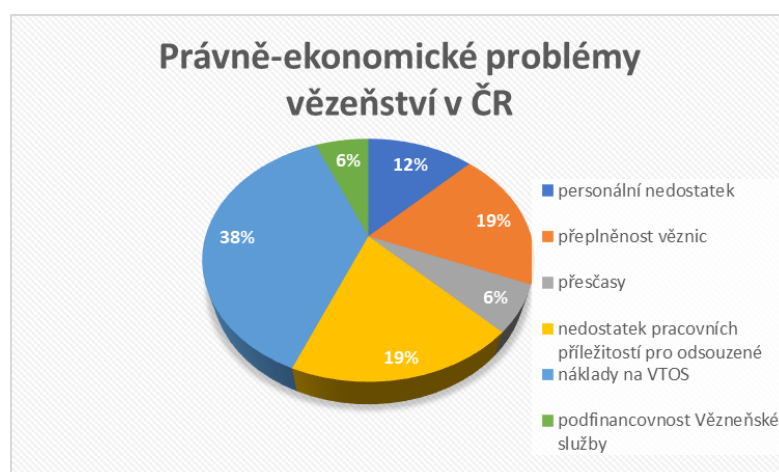
poradenství, sociálně-právní poradenství, které je poskytováno vychovateli a sociálními pracovníky. V případě dobrého chování lze jako motivaci použít přerušení trestu.

5.3. Aktuální problémy vězeňství

Pod název „právně-ekonomické problémy vězeňství“ lze zařadit celou řadu nedostatků, které se člení takto:

- a) Celkové podfinancování, které se přímo odráží na:
 - a) Celkovém stavu a vybavenosti věznic, jejich přeplněnosti,
 - b) Nedostatku personálu a jeho nedostatečném finančním ohodnocení,
 - c) Potíže s úhradou vysokých nákladů odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody (trestní řízení, exekuce, výživné)
- b) Zprostředkovaně se nedostatek finančních prostředků projevuje
 - a) Nízkým vzděláním a příležitostmi ke vzdělávání o osvětě vězňů
 - b) Nízkou finanční gramotností vězňů
 - c) A tím pádem k vysoké recidivitě
- c) Nízké manažerské schopnosti vedení Vězeňské služby spolu s nedostatečnou kooperací s obchodně sociální sférou, což vede k nízkému pracovnímu uplatnění vězňů ve výdělečné sféře a k dalším nárůstům nákladů.

Graf 8: Právně-ekonomické problémy vězeňství v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování

V komentované a přímo kritické podobě lze za zásadní problémy považovat následující skutečnosti. Věznice se potýká s vysokými náklady na odsouzené ve VTOS (38 %), do nichž

spadají náklady trestního řízení (poplatek za advokáta, soudy), náklady na exekuce a výživné. S tímto problémem se pojí také nedostatek příležitostí pro odsouzené (19 %) a přeplněnost věznic (19 %). Společně s nízkým vzděláváním a finanční gramotností se jedná o největší problém s návratem na svobodu.¹¹⁵ Dalším problémem je nedostatek personálu, který činí (12 %), jehož důvodem je nedostatečné finanční ohodnocení a stresové vytížení zaměstnanců. Dále se v (6 %) jedná o podfinancování Vězeňské služby a přesčasy.

5.4. Problémy a perspektivy

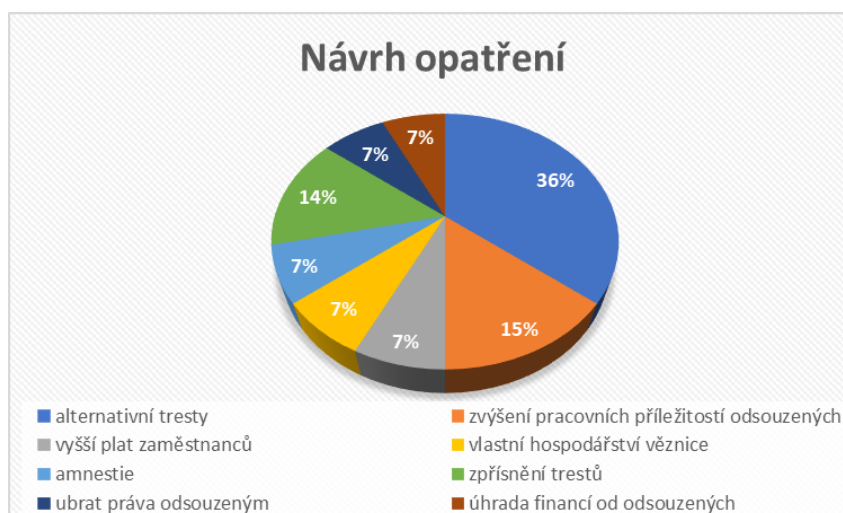
Z hlediska blízké budoucnosti ani perspektivy našeho vězeňství nevypadají optimisticky díky počínající ekonomické recesi ČR. Zdá se, že „program zacházení“ ze dne 1.1.2020 na základě vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti nebyl a nebude zcela naplněn. Ten zahrnoval pracovní terapie, vzdělání, speciální výchovné aktivity a výkon práce odsouzených. Souhrn vytyčených činností probíhá dodnes, vychovatelé dávají důraz na slušné chování a poskytování vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti, která je nezbytná po propuštění na svobodu. Nutno však zmínit, že naše věznice jsou dobře zabezpečené a není třeba navrhovat větší opatření. Výjimkou jsou vysílačky se slabým signálem, jak uvedli respondenti v rozhovoru. Celkově jsou věznice zabezpečené mřížemi z oceli, kamerami, náramky a tísňovými hlásiči. Věřme, že to tak zůstane i v budoucnu. Reintegrace odsouzených do společnosti probíhala prostřednictvím charitativních programů „Tlapka v dlani“, „Školy pro výcvik“. Dnes spolupracují s odsouzenými neziskové organizace „Volonté“ a „Člověk v tísni“, které poskytují dluhové poradenství. Dílčím problémem je také vzdálenost určitých typů věznic, které jsou určené pro mladistvé ve výkonu trestu odnětí svobody a není zde možnost umístění do bližších věznic. K reorganizaci vězeňského personálu došlo zákonem č.321/1948 Sb., o uniformovaném sboru Vězeňské stráže, který se potýkal s problémy nenaplňenosti kapacity volných míst, která trvá dodnes, kdy se počet zaměstnanců pohybuje kolem 11.000. Civilní zaměstnanci a příslušníci vykonávají jiné pracovní činnosti, a z tohoto důvodu nemůže civilní zaměstnanec vykonávat dozor, který by eliminoval rizika vzniku mimořádných událostí ve věznicích. Proto by bylo do budoucna vhodné změnit tento systém. Zaměstnávání odsouzených je aktuálně velmi problematické,

¹¹⁵ Dluhová problematika ve výkonu trestu: Justice.cz [online]. 2017 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/dluhova-problematika-ve-vykonu-trestu>

do budoucna by bylo vhodné přesněji informovat odsouzené o aktuálních volných pracovních pozicích a pomoci odsouzeným získat potřebnou praxi.

5.5. Srovnání výsledků

Graf 9: Navržené opatření

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě neřízených rozhovorů byly zjištěny nedostatky v oblasti vězeňství, na základě nichž byla navržena řada opatření. Nejvíce navrhovaným opatřením bylo zavedení alternativních trestů z (36 %), jimiž jsou trest domácího vězení a obecně prospěšné práce. Důležité je zejména zvýšení pracovních příležitostí odsouzených (15 %) a zprísňení trestů (14 %). Dále je na místě zvýšení platu zaměstnanců Vězeňské služby (7 %), aby se naplnila volná místa a věznic tak nepostrádaly pracovníky VS. V neposlední řadě byla navržena amnestie (7 %), menší práva odsouzeným (7 %), vlastní hospodářství věznic (7 %).

6. Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjištění a vyhodnocení právně-ekonomických problémů českého vězeňského systému. Zjištění probíhalo v Ústeckém kraji ve věznici ve Všehrdech, prostřednictvím neřízených rozhovorů, které byly poskytovány osmi respondenty Vězeňské služby v rozmezí věku 23-62 let. Z výsledku výzkumu v praktické části vyplynula i řada opatření. Z nichž nejvhodnějším opatřením bylo zavedení alternativních trestů, jímž je trest domácího vězení a obecně prospěšné práce. Zavedení alternativních trestů by bylo pro české věznice přínosné, neboť by byly vynakládány daleko menší náklady na odsouzené a věznice by nepostrádala finanční prostředky.

Nutno však znovu zdůraznit, že ani současný stav nemusí zůstat trvale, což vzhledem k rozumně očekávanému růstu sociálního napětí v české společnosti, k přílivu migrantů z třetích zemí a mezinárodní situaci může přinést další nárůst zločinnosti.

Je třeba si uvědomit, že každý bezúhonný člověk poctivě pracující je velkým přínosem pro každou společnost, zatímco „nepracující zločinec“ ve výkonu trestu odnětí svobody je velkým mínusem, závislým zcela na sociální síti státu. Problém spočívající ve vysoké nezaměstnanosti odsouzených lze vyřešit navýšením pracovních příležitostí, který je podporován sociálně-právním poradenstvím i dluhovým poradenstvím v prostorách věznic, při němž sami odsouzení musí vynaložit snahu.

Odsouzeným je poskytováno vzdělání ve formě výučních listů či certifikátů, který může odsouzený po opuštění věznice uplatnit, a které zvýší šanci při uplatnění na trhu práce. Proto, i když vězeňství není nosným sociálně politickým tématem, vyžaduje stálou pozornost. K dalším problémům, které jsou uvedeny v literatuře a vznikly již v historii vězeňství lze uvést problém s nedostatečným počtem personálu a vzdáleností určitých typů věznic. A proto je do budoucna je nesmírně důležité zaměřit se i na navýšení platu zaměstnanců Vězeňské služby, které by snížilo současný podstav pracovníků Vězeňské služby. Je nutné si ovšem uvědomit, že přehnaný optimismus ani v tomto světě není v současnosti příliš reálný.

7. Seznam použitých zdrojů

Knižní literatura:

DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 456 s. ISBN 978-80-7676-066-0.

BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020. Teoretik. 224 s. ISBN 978-80-7502-408-4.

ČENÍKOVÁ, Vratislava a Vojtěch SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2002. 148 s. ISBN 80-7251-104-1.

JŮZL, Miloslav, ed. *Současné vzdělávací trendy v českém vězeňství*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2020. 240 s. ISBN 978-80-7452-148-5.

MALÁ, Drahomíra. *Vězeňství po česku*. Tišnov: SURSUM, 2003. ISBN 80-7323-062-3.

KRUPKA, Vladimír. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha: Armex, 2012. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. 130 s. ISBN 978-80-87451-14-4.

ŠABATOVÁ, A., SVOBODA, M., MATUŠKA, J. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019. 273 s. 978-80-7631-004-9.

GŘIVNA, T.; ŠIMANOVÁ, H. (eds.). *Ukládání trestů a jejich výkon*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. 341 s. ISBN 978-80-7380-833-4.

SVOBODA, Milan, ed. *Vězeňství II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2019. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). 272 s. ISBN 978-80-7598-410-4.

FISCHER, Petr, Fedor BLAŠČÁK, Lenka MAREČKOVÁ, et al. *Amnestie: svoboda, jako tlustá čára za minulostí*. Ilustroval DANGLÁR, přeložil Jan HANZLÍK, přeložila Marie ILJAŠENKO. Praha: Slovart, 2019. 197 s. ISBN 978-80-7529-846-1.

BOUŠKA, Tomáš, Michal LOUČ a Klára PINEROVÁ, ed. *Českoslovenští političtí vězni: životní příběhy*. Praha: Političtí vězni.cz, 2009. 352 s. ISBN 978-80-254-5825-9.

VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3., nezměn. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s. ISBN 80-210-4056-4.

Právní předpisy

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážii České republiky (zákon České národní rady)

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a změně některých souvisejících zákonů

Zákona č.262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č.589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti

Vyhláška č.345/1999 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

Vyhláška č. 10/2000 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů

Elektronické prameny

Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky: Vězeňská služba České republiky [online]. 2021 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

Historická penologie: Vězeňská služba České republiky [online]. 2003 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2003/hp-03-01.pdf>

Historická penologie: Vězeňská služba České republiky [online]. 2004 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2004/hp-04-05.pdf>

Dluhová problematika ve výkonu trestu: Justice.cz [online]. 2017 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/dluhova-problematika-ve-vykonu-trestu>

Trest domácího vězení: Naramky.justice.cz [online]. 2023 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/trest-domaciho-vezeni/>

Historie: Vězeňská služba České republiky [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>

Základní informace: Vězeňská služba České republiky [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zakladni-udaje>

Věznice Všehrdy: Vězeňská služba České republiky [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-vsehrdy/sekce/zakladni-informace>

Organizační jednotky: Vězeňská služba České republiky [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky>

Personalistika: Vězeňská služba České republiky [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/personalistika-a-kariera>

Dluhy: Vězeňská služba České republiky [online]. 2023 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/personalistika-a-kariera>

Pomůžeme vám k novému začátku: Volonté [online]. 2020 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.volonte.cz/>

Jak probíhá skypové poradenství: Člověk v tísní [online]. 2021 [cit. 2023-01-19]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/skypove-poradenstvi-ve-veznici-7478gp>

KARTUSOVÁ, Alžběta. *Elektronické náramky pro vězně: mylaw.cz* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://mylaw.cz/clanek/elektronicke-naramky-pro-vezne-482>

8. Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1. Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa organizačních jednotek Vězeňské služby.....	28
---	----

8.2. Seznam tabulek

Tabulka 1: Nástupy odsouzených do výkonu trestu odnětí svobody v letech 2011 až 2021	37
Tabulka 2: Základní informace respondentů	42

8.3. Seznam grafů

Graf 1: Stav věznice Všehrdy k 31.12.2021	36
Graf 2: Vývoj ubytovacích kapacit a stavů vězněných osob ve věznici Všehrdy k 31.12.2021.....	36
Graf 3: Pracující vězni podle zaměstnavatele, 2021	38
Graf 4: Vývoj fyzického počtu personálu v letech 2010 až 2021 (stavy k 31.12.).....	40
Graf 5: Nejčastější důvody výkonu práce u Vězeňské služby	43
Graf 6: Vliv stresu při výkonu práce.....	44
Graf 7: Aktivity sloužící k dobrému chování.....	44
Graf 8: Právně-ekonomické problémy vězeňství v ČR	45
Graf 9: Navržené opatření.....	47

8.4. Seznam použitých zkratk

VSČR – Vězeňská služba České republiky

VTOS – Výkon trestu odnětí svobody

NVS – Nápravně výchovná skupina

FKSP – Fond kulturních a sociálních potřeb

OSN – Organizace spojených národů

ČR – Česká republika

NSDAP – Národně socialistická německá dělnická strana

Sb. – Sbírka zákonů

tj. – to znamená

tzv. – tak zvaný

Přílohy

Neřízený rozhovor s pracovníky Vězeňské služby

1. *Kolik Vám je let?*
2. *Na jaké pozici působíte?*
3. *Jak dlouho pracujete ve Vězeňské službě?*
4. *Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila?*
5. *Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě?*
6. *Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)?*
7. *Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu)*
8. *Jak zvládáte stresové situace?*
9. *Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná?*
10. *Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření?*
11. *Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem?*
12. *Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství?*
13. *Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době?*
14. *Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích?*
15. *Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic?*
16. *Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení?*
17. *Jaké aktivity podporují odsouzení k dobrému chování? jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páčání trestné činnosti?*

Respondent č.1 (Dozorce, 39 let, délka praxe 17 let)

1. Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila?
„Dříve jsem pracoval ve Vinařicích (15 let), kde bylo cca 800 odsouzených a častěji tak docházelo ke konfliktům a k ostatním krizovým situacím. Z toho plynuly vyšší nároky na vedení na výkon služby a bezpečnosti.“
2. Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě?
„Mám střední s maturitou a vysokoškolské vzdělání (Bc.). Absolvoval jsem kurz řešení krizových situací ve Stráži pod Ralskem.“
3. Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)?
„Pracovník VS by měl mít minimálně střední s maturitou nebo střední s výučním listem. Neměl by postrádat znalosti z psychologie, etiky, právních norem, základy sebeobrany, manipulace s donucovacími prostředky a se zbraněmi, měl by být komunikativní a empatický.“
4. Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu),
„Vězeňská služba je stabilní zaměstnání a dá se říct jasně definovaným platem (sociální jistota). Přínosy vidím nejen v sociální jistotě, ale také v dostatku dní osobního volna, dovolené a systému pracovní doby (4x práce a 4x volno). Po 15 ti letech, také možnost ozdravného pobytu, možnost výsluh. Telefon v tomto zaměstnání vnímám spíše jako přítěž, bez něj se lépe soustředí na výkon služby. Jako omezení vnímám neadekvátní využívání přestávek, prakticky žádná není.“
5. Jak zvládáte stresové situace?
„Stresové situace vnímám intenzivně, ale vyrovnávám se s nimi obstojně. Po letech ve VTOS už není tolik situací, ze kterých bych vyloženě panikařil.“
6. Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná?
„Práce ve VS je obrovská stresová nálož, a ne každý se s tím vyrovná. Tlak ze strany odsouzených a vedení je každodenní rutina s níž se pojí dodržování nekonečného množství nařízení, zákonů a pokynů, bezpečnostních zásad.“
7. Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření?
„Syndrom vyhoření znám a setkal jsem se s ním u kolegů. Občas si říkám, že i já jím trpím.“
8. Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem?
„Doporučil bych být nad věcí a naučit se neřešit práci doma, v práci na najít chvílku jen pro sebe (křížovka).“

9. Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství? *„Počet pracovníků VS je tristní a hraničí s narušením vnitřní bezpečnosti. Věznice se co do počtu zaměstnanců (hlavně příslušníků) udržují jen v základním chodu. Chybí motivace, často finanční. VS se soustředí primárně na zaměstnanost odsouzených a dodržování jejich práv na úkor duševního zdraví svých zaměstnanců.“*
10. Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době? *„Přeplněnost věznic s níž je spojená hygiena, psychické stavy a napjaté situace. Personální nedostatek k zajištění bezpečného chodu věznic, přesčasy. Nedostatek pracovních příležitostí pro odsouzené, náklady odsouzených ve VTOS ve formě dluhů a exekucí. Náklady na zajištění stravy, energie a lékařskou péči.“*
11. Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích? *„Rozšíření možnosti domácího vězení, upřednostňování obecně prospěšných prací, zvýšení pracovních příležitostí ve VTOS, zlepšení (navýšení) platebních podmínek pro odsouzené ve VTOS a zvýšení platebních podmínek pro zaměstnance VS, zajištění soběstačnosti (dle možností) věznice – vlastní hospodářství, energie, odpady.“*
12. Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic? *„Objekty jsou zabezpečeny adekvátně, výhrady mám v oblasti technických - komunikačních prostředků (vysílačky), které jsou zastaralé a často nefunkční nebo bez signálu. Tento prostředek považuji za velmi důležitou součást součástí nástroje. Bez přivolání pomoci Vás v krizových situacích nezachrání ani černý pás v karate.“*
13. Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení? *„Všeobecně je nedostatek řemeslných prací (řemeslník, elektrikář, truhlář, kuchař, malíř). Tyto obory VS odsouzeným nabízí ve svém vzdělávacím programu.“*
14. Jaké aktivity podporují odsouzené k dobrému chování? jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páchaní trestné činnosti? *„Vzdělávání, kurzy, dluhová poradenství, sociálně-právní poradenství, pracovní příležitost s kvalitním výdělkem, intenzivní program zacházení, zlepšovat finanční gramotnost.“*

Respondent č.2 (Dozorce, 23 let, délka praxe 13.měsíců)

1. Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila?
„Nepracoval jsem v jiné věznici.“
2. Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě?
„Prošel jsem si fyzickými a psychologickými testy, poté jsem absolvoval nástupní kurz.“
3. Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)?
„Znalosti zákonů a norem, kurz sebeobrany.“
4. Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu), Práce na směny, renta.
„Práce na směny, renta.“
5. Jak zvládáte stresové situace?
„Stresové situace zvládám lépe než dřív.“
6. Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná?
„Někdy je pro mě práce náročná, někdy ne.“
7. Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření?
„Se syndromem vyhoření jsem se zatím nesetkal.“
8. Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem?
„Mít své koníčky.“
9. Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství?
„V současné době není dostatek pracovníků VS. Ke zvýšení pracovníků by pomohl vyšší plat.“
10. Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době?
„Zaměstnanost odsouzených, celkové ubytování odsouzených, energie.“
11. Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích?
„Domácí vězení, amnestie.“
12. Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic?
„Podle mého názoru jsou věznice dostatečně zabezpečené, a není potřeba navrhovat větší zabezpečení.“
13. Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení?
„Odsouzení by se měli účastnit finanční gramotnosti. Uplatnění je individuální (zámečnick, truhlář).“
14. Jaké aktivity podporují odsouzené k dobrému chování? jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páčání trestné činnosti?
„Sport,“

venkovní vycházka. V případě opakovanému páchání trestné činnosti navrhuji zvýšení trestu. “

Respondent č.3 (Dozorce ve VTOS, 57 let, délka praxe 15 let)

1. Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila?
„Nepracoval. “
2. Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě?
„Při nástupu byla nutnost střední škola s maturitou, následovaly psychotesty, fyzické testy a zdravotní způsobilost. “
3. Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)?
„Znalosti z psychologie, zákonů, sebeobrany. “
4. Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu),
Práci jsem si vybral z důvodu lepšího zabezpečení rodiny, stability, renty. Jako omezení bych dodal nepřetržitý provoz, soboty, neděle, svátky, i telefon by se někdy hodil. Přínosy vidím v systému pracovní doby, 4 dny práce, 4 dny volna + dovolená. “
5. Jak zvládáte stresové situace?
„Stresové situace zvládám myslím že dobře, snažím se věc uklidnit, nehrotit, vysvětlit, že je to nutnost, povinnost. “
6. Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná?
„Ano. “
7. Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření?
„Zatím nesetkal. “
8. Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem?
„Zdraví životní styl, posilovna. “
9. Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství?
„Aktuálně je nedostatek pracovníků, podstav dozorců. “
10. Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době?
„Malé procento zaměstnanosti odsouzených, náklady na odsouzené. “
11. Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích?
„Zaměstnat, zajistit práci pro větší množství odsouzených, aby mohli splatit náklady na pobyt ve věznici, přistavět, navýšit kapacitu věznic, zvýšit počet domácího vězení u lehčích deliktů. “
12. Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic?
„Jsou dostatečně zabezpečené. Vysilačky jsou slabina, někdy je špatné spojení a není rozumět, slyšet. “

13. Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení? *Posilování, sportovní činnosti (umožnění vstupu do posilovny). Pokud má odsouzený funkční rodinné zázemí, tak by měl být motivován, aby nedocházelo k opakovanému páchání trestné činnosti). Většinou propuštěných z výkonu trestu se pracovat vůbec nechce.*“
14. Jaké aktivity podporují odsouzené k dobrému chování? jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páchání trestné činnosti? *„Sport, práce, venkovní vycházky s možností opuštění věznice, přerušení trestu (jen za velmi dobré pracovní výsledky a chování). Aby nedocházelo k trestné činnosti, měly by se zvýšit tresty místo toho, aby byl někdo 15x trestaný. Nebo najít těžkou práci, aby si to rozmysleli a vyžadovat plnění, nástup.*“

Respondent č.4 (Vychovatel, 38 let, délka praxe 4 roky)

1. Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila? *„U Vězeňské služby jsem předtím nepracoval.“*
2. Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě? *„Absolvoval jsem kurz základní odborné přípravy a sociálně-psychologický výcvik.“*
3. Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)? *„Pracovník Vězeňské služby by měl mít především znalosti dle jeho zaměření činnosti ve věznici, všeobecně by měl mít znalosti z psychologie a sociologie.“*
4. Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu) *„K práci ve VS jsem se dostal na základě doporučení známé, která u VS pracovala a také s ohledem na mé vzdělání. Práce u VS je značně omezena bezpečnostními pravidly. Ke své práci bych potřeboval internet, avšak ten je zakázán, stejně tak mobilní telefon. V přímé práci s odsouzenými je však relativní volnost, a to je přínosem.“*
5. Jak zvládáte stresové situace? *„Stresové situace zvládám poměrně dobře.“*
6. Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná? *„ Práce u VS je náročná především psychicky. Odsouzení se neustále pokouší personál oklamávat, manipulovat a jiné. Náročná je také nadměrná administrativa a neochota některých zaměstnanců spolupracovat.“*

7. Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření? *„Se syndromem vyhoření se ve VS člověk setkává poměrně často, já ho zatím nepociťuji.“*
8. Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem? *„Jako prevenci před stresem bych doporučil pravidelné sportovní aktivity a dostatek odpočinku.“*
9. Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství? *„Nedostatek pracovníků VS je dlouhodobý problém, důvodem je jednoznačně nízké platové ohodnocení a nedostatek benefitů např: příspěvek na potravu, trvale nízké odměňování.“*
10. Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době? *„Špatné personální zajištění, podfinancování vězeňské služby, ubytování odsouzených.“*
11. Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích? *„Více využívat alternativní tresty „trest domácího vězení“, přísnější tresty za drogové delikty, které byly odstrašující.“*
12. Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic? *„Myslím si, že zajištění bezpečnosti je ve věznicích dostačující a je mu věnováno dostatek prostředků.“*
13. Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení? *„Odsouzení bez vzdělání by ve věznici měli využít k doplnění nebo získání vyučení v oborech. Dále by se měli soustředit na finanční gramotnost. Uplatnění odsouzení naleznou především v dělnických profesích.“*
14. Jaké aktivity podporují odsouzené k dobrému chování? jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páchání trestné činnosti? *„Velký význam mají skupinové terapie, které odsouzené vedou k uvědomění si příčin a následků páchání trestné činnosti a vedou ke změně jejich hodnot a postojů. Důležité jsou rovněž pracovní aktivity, při kterých získají nové dovednosti a upevní si pracovní návyky.“*

Respondent č.5 (Vychovatel, 62 let, délka praxe 21 let)

1. Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila? „*Ano, pracoval jsem v jiné věznici.*“
2. Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě? „*Nástupní kurz, který trval 6 týdnů ve Stráži pod Ralskem. Bakalářské vzdělání sociální pedagog.*“
3. Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)? „*Znalosti z psychologie a sociologie.*“
4. Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu) „*Práci jsem si vybral z důvodů sociální jistoty a stálého platu. Není zde možnost spojení mobilního telefonu s okolním světem (8,5 hodiny).*“
5. Jak zvládáte stresové situace? „*Zaměstnanec musí být odolný.*“
6. Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná? „*Myslím si, že ji zvládám dobře.*“
7. Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření? „*Nesetkal, syndrom vyhoření nastává v okamžiku, kdy je zaměstnanec přehlížen ze strany nadřízeného.*“
8. Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem? „*Mít své koníčky (záliby), určitě nedoporučuji přemíru alkoholu.*“
9. Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství? „*VS často přijme lidi, kteří na toto povolání nemají schopnosti. (Personální problém pro nováčky).*“
10. Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době? „*Ve věznicích je ekonomický problém – znatelně zvýšení energií, šetří se i s vodou, pro věznice to jsou obrovské náklady. Každodenní náklady výkonu trestu každého vězně, které nejsou často uhrazené. Uchazeči nemají pro vstup k VS dostatečné vzdělání, motivaci pro příslušníky – nábor 100.000 Kč.*“
11. Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích? „*V mnoha věznicích jsou ubytovny pro odsouzené z minulých let v dezolátním stavu, čímž v dnešní době musí postupně vynakládat vysoké náklady na opravy. Ničení ústavního majetku se musí po věznicích striktně vyžadovat (úhrada financí).*“
12. Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic? „*Nyní jsou ve většině věznicích*“

13. Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení? *„Účastnit by se měli aktivit „Finanční gramotnosti“ a „život bez návykových látek“, protože až 50 % odsouzených jsou závislí na drogách. Uplatnění po propuštění mají nejvíce řemeslníci.“*
14. Jaké aktivity podporují odsouzené k dobrému chování? jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páčání trestné činnosti? *„ Kurz společenského chování (etiketa, jídlo, zdravení).“*

Respondent č.6 (Vychovatel, 62 let, délka praxe 15 let)

1. Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila? *„Ano, pracoval. Práce se lišila v zabezpečení a ve způsobu práce.“*
2. Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě? *„Adiktologii a psychologii.“*
3. Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)? *„Znalosti z psychologie.“*
4. Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu), *„Stabilní zaměstnání. Telefon mi moc nechybí.“*
5. Jak zvládáte stresové situace? *„Jak kdy, záleží na situaci.“*
6. Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná? *„Někdy ano.“*
7. Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření? *„Nikdy jsem se se syndromem vyhoření nesetkal.“*
8. Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem? *„Určitě bych doporučil sport, meditaci, odreagování.“*
9. Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství? *„Počet zaměstnanců dostačující není. Získat více zaměstnanců prostřednictvím financí.“*
10. Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době? *„90 % tvoří dluhy odsouzených při nástupu do výkonu trestu, dluhy z venku (exekuce, výživné).“*

11. Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích? *„Ubrat práva odsouzeným (přílišná humanizace), zprísnění trestů, přechod od skandinávského vzoru na japonský.“*
12. Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic? *„Věznice podle mého názoru zabezpečené nejsou, protože dochází k průniku nepovolených věcí (drogy)! Navrhuji v budoucnu věznice budovat na opuštěném místě, například na ostrově.“*
13. Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení? *„Drtivá většina odsouzených nepracuje a nebude, protože pobírají sociální dávky, a tak nemusí. A ví moc dobře na rozdíl od nás, jak to udělat.“*
14. Jaké aktivity podporují odsouzené k dobrému chování? „K aktivitám k dobrému chování bych přiřadil práci.“ jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páchání trestné činnosti? *„Aby nedošlo k opakovanému páchání trestné činnosti, měl by odsouzený vykonávat těžkou vyčerpávající práci a to povinně. Omezit práva odsouzeným a navýšit jejich povinnosti. Navýšit práva zaměstnanců.“*

Respondent č.7 (Vychovatel, 52 let, délka praxe 24 let)

1. Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila? *„Pracoval jsem jako příslušník a nyní pracuji jako civilní zaměstnanec. Pracoval jsem v jiné věznici a lišila se především počtem odsouzených.“*
2. Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě? *„Během práce ve VS jsem si doplnil především vysokoškolské vzdělání. Kurzy jsem podstupoval vždy dle potřeby uplatnění na pozici, ve které jsem momentálně pracoval.“*
3. Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)? *„Znalosti z psychologie, regionalistiky, teologie.“*
4. Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu), Finanční důvody, a příklad mého bratra, který zde pracoval již dříve. *„“*
5. Jak zvládáte stresové situace? *„Stresové situace zvládám dobře.“*

6. Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná? „ *Práce ve VS je psychicky náročná (práce s odsouzenými).* “
7. Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření? „*Ano, již jsem na sobě pozoroval náznaky tzv. „Syndromu vyhoření.*“
8. Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem? „*Prevenci provádím sportem, prací na poli.*“
9. Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství? „*Počet pracovníků VS není dostačující, a je dle mého názoru potřeba zvýšit platovou složku zejména u civilních pracovníků VS.*“
10. Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době? „*Provozní náklady na každého odsouzeného.*“
11. Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích? „*Domácí tresty.*“
12. Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic? „*Každá věznice má svá specifika v oblasti zabezpečení, a stále se toto projednává a vyhodnocuje a kontroluje.*“
13. Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení? „*Odsouzení by se měli účastnit co největšího počtu aktivit v oblasti vzdělávání a sportu. Také by měli pracovat a získat tak správné pracovní návyky.*“
14. Jaké aktivity podporují odsouzené k dobrému chování? jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páčání trestné činnosti? „*Všechny aktivity, které odsouzení provádějí sami a s chutí jsou motivační k dobrému chování. Odsouzený by měl získat či si udržet pracovní návyky, aby nekradl a dokázal se venku uživit.*“

Respondent č.8 (Správní referent, 41 let, délka praxe 18 let)

1. Pracoval jste dříve v jiné věznici? Pokud ano, v čem se Vězeňská služba lišila? „*Ne.*“
2. Jaké kurzy/vzdělání jste musel/a podstoupit pro výkon funkce ve Vězeňské službě? „*Nástupní kurz VS.*“
3. Jaké znalosti by měl podle Vás mít pracovník Vězeňské služby? (psychologie, sociologie, regionalistika, teologie)? „*Znalosti uvedené výše jsou potřebné každopádně.*“
4. Proč jste si vybral/a práci u Vězeňské služby? Přináší podle Vás práce ve Vězeňské službě nějaké omezení, přínosy? (užívání telefonu), „*Práce v blízkosti bydliště, zajištěný příjem, renta, stabilita.*“
5. Jak zvládáte stresové situace? „*Stresové situace zvládám už lépe.*“
6. Je pro Vás práce ve Vězeňské službě náročná? „*Jak kdy.*“
7. Setkal/a jste se někdy se syndromem vyhoření? „*Ano, setkala jsem se se syndromem vyhoření a řešila jsem ho tím, že jsem přešla na jiné služební místo.*“
8. Co byste doporučil/a jako prevenci před stresem? „*Sport, cestování, příroda.*“
9. Myslíte si, že je v dnešní době dostačující počet pracovníků Vězeňské služby? Jak získat více pracovníků v oblasti vězeňství? „*Dostatek zaměstnanců určitě není. Více peněz.*“
10. Jaký je podle Vás největší právně-ekonomický problém v českých věznicích v dnešní době? „*Náklady na výkon trestu.*“
11. Jaká opatření by mohla docílit ke zmírnění právně-ekonomických problémů v českých věznicích? „*Zpřísnění trestu.*“
12. Jsou věznice podle Vás dostatečně zabezpečené? Co navrhuje pro větší zabezpečení věznic? „*Ano.*“
13. Jakých vzdělávacích aktivit by se měli odsouzení podle Vás účastnit? Popřípadě, v jakém oboru mají největší šanci na uplatnění po propuštění z vězení? „*Odsouzení by se měli účastnit kurzu slušného chování a finanční gramotnosti. Největší uplatnění najdou jako truhláři, kuchaři a práci na stavbě.*“
14. Jaké aktivity podporují odsouzené k dobrému chování? jak by měl být podle Vás odsouzený motivován, aby nedošlo k opakovanému páčání trestné činnosti? „*Vzdělání.*“